

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Simona Kotková

**Možnosti následné péče o jedince opouštějící zařízení pro výkon
institucionální výchovy**

Olomouc 2019

Vedoucí práce: Mgr. Miluše Hutýrová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím literatury a pramenů uvedených v seznamu literatury a zdrojů.

V Olomouci dne 10. 6. 2019

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla srdečně poděkovat své vedoucí Mgr. Miluši Hutyrové, Ph.D. za její odborné vedení, ochotu, čas nade mnou strávený, milý přístup a pozitivní energii, kterou do našich konzultací vnášela.

Dále můj velký dík patří pracovníkům a klientům Výchovného ústavu v Olešnici na Moravě, kteří měli obrovskou trpělivost s mými neustálými dotazy. Zvláštní poděkování pak patří všem účastníkům výzkumného šetření za veškerou zpětnou vazbu, co mi poskytli.

A děkuju taky všem lidem, které kolem sebe mám, za to, že mě podporovali v tom, aby tato práce mohla vzniknout.

Obsah

ÚVOD	5
I. TEORETICKÁ ČÁST	6
1 MLADÍ DOSPĚLÍ.....	6
1.1 Charakteristika.....	7
1.2 Změny a znaky.....	8
1.2.1 Proměna psychosociálních znaků.....	8
1.2.2 Proměna kognitivních funkcí	10
1.2.3 Proměna emocionality	11
2 INSTITUCIONÁLNÍ VÝCHOVA.....	13
2.1 Legislativní ukotvení	14
2.2 Zařízení institucionální výchovy	15
2.3 Zaměstnanci zařízení	17
2.4 Silné a slabé stránky institucionální výchovy	18
2.4.1 Silná stránka problematiky	18
2.4.2 Slabá stránka problematiky	18
3 MOŽNOSTI NÁSLEDNÉ PÉČE.....	20
3.1 Bydlení	21
3.2 Zaměstnání	22
3.3 Pomoc	23
3.3.1 Ze strany státu.....	23
3.3.2 Ze strany výchovného ústavu	24
3.3.3 Ze strany neziskových organizací.....	24
II. PRAKTICKÁ ČÁST	26
1 TEORETICKÉ UKOTVENÍ	26
1.1 Výzkumný cíl	26
1.2 Formulace výzkumného problému	26
1.3 Druh a metoda výzkumného šetření	27
1.4 Výzkumný vzorek	28
1.5 Způsob získávání informací	28
1.6 Organizace výzkumného šetření.....	29
2 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	31
2.1 První část výzkumného šetření - dotazníkové šetření	31
2.1.1 Oblast bydlení.....	31
2.1.2 Oblast práce / uplatnění na trhu práce	38

2.1.3 Oblast vztahy	42
2.1.4 Oblast volný čas	45
2.2 Druhá část výzkumného šetření - rozhovory	50
2.2.1 Rozhovory s klienty	50
2.2.2 Rozhovory s pracovníky výchovného ústavu	53
3 ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	60
SEZNAM GRAFŮ	63
SEZNAM PŘÍLOH	64

„Děti se mají vychovávat tak, aby se později nevělekly smutně životem, a aby nenechaly všechny poklady a krásy světa shnit jen proto, že k nim nenalezly klíč.“

Antoine de Saint-Exupéry

ÚVOD

Bakalářskou práci na téma možnosti jedinců, opouštějících institucionální výchovu, jsem si vybrala ve druhém ročníku v průběhu konání souvislé asistenční praxe ve Výchovném ústavu v Olešnici na Moravě. Zaujala činnost tohoto zařízení a představy jedinců o následné budoucnosti, které si vzájemně sdělovali v rámci terapeutických činností. Chtěla jsem zjistit, do jaké míry je možné, aby tyto představy realizovali, a kolik jedinců bude mít vůli na sobě pracovat natolik, aby návrat do reality ve všech ohledech zvládli.

Bakalářskou práci jsem koncipovala do dvou částí – teoretické a praktické.

V teoretické části jsem definovala mladou dospělost – tedy životní etapu, ve které klienti obvykle institucionální výchovu opouštějí, pokusila jsem se zaměřit na její změny a typické rysy. Dále jsem vymezila samotnou institucionální výchovu, kde jsem zmapovala zařízení spadající do této sféry, její legislativní ukotvení a také zaměstnance, zde působící. Třetí kapitola praktické části se pak věnuje samotným možnostem po odchodu, tedy tomu, kam se mohou klienti, vhození zpět do reality, vrátit a kde si mohou navyknout na „nový“ reálný život. Zabývám se tím, jaké možnosti pomoci po odchodu ze zařízení poskytuje stát, čím může jedince podpořit samotné zařízení, v mém případě tedy výchovný ústav, či existují-li nějaké neziskové organizace, které nabízejí pomoc.

Praktická část je realizována prostřednictvím kvalitativního výzkumu, ten proběhl, jak jsem již výše zmínila, ve Výchovném ústavu v Olešnici na Moravě, v první fázi byl realizován prostřednictvím dotazníků, které jsem rozdala k vyplnění pěti klientům, kteří měli v blízké budoucnosti ze zařízení odcházet. Následně jsem je zhruba po roce zpětně prostřednictvím sociálních sítí či výchovného ústavu kontaktovala a zjišťovala, jak se jejich představy naplnily a jaké jsou jejich osudy. Tyto rozhovory jsem se rozhodla doplnit, pro zachování objektivity, rozhovory s šesti pracovníky výchovného ústavu, kteří se účastnili výchovného procesu klientů, nebo alespoň jeho části.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MLADÍ DOSPĚLÍ

V literatuře není psychologie dospělých, na rozdíl od dětského a adolescentního věku, tak hojně rozbírána, mnoho knih o vývojové psychologii totiž uzavírá adolescence a následně se zabírají až životní fázi – gerontologie. Psychologie zaměřená na dospělost se vztahuje především na pracovním uplatnění, rodinné vazby, úzkostné či depresivní stavy nebo inteligenční kapacity jedince.¹

Pokud se vymežíme pouze na naši kulturu, přerod v dospělého jedince tu není nijak jednoznačně ohraničen. Jediný faktor, který lze přesně stanovit je dosažení zletilosti, právní dospělosti. Tento zlom ale není společností obecně přijat jako zásadní mezník pro změnu statusu jedince. Pro vyhodnocení jedince dospělým totiž máme několik mezníků, které u člověka dospělost potvrzují.

Samotná dospělost se dělí podle věku do několika etap, každá z jednotlivých fází zahrnuje velké rozpory jak v myšlení, sociální vyspělosti, cítění, ale i například v prožívání. Představíme-li si tuto situaci reálně, vidíme velké rozdíly v myšlení dospělého jedince ve dvaceti letech, v padesáti a následně i ve věku kolem osmdesáti let.

Langmeier² dělí dospělý věk do čtyř období:

1. **Časná dospělost** (zhruba od 20 do 25 – 30 let): což je mezilehlé období mezi adolescencí a plnou dospělostí. Samotnou dospělost jedince tu definujeme s přihlédnutím ke třem skutečnostem, těmi jsou: věk, převzetí specifických vývojových úkolů a dosažení jistého stupně osobní zralosti. Právě tato fáze je pro tuto studii stěžejní.
2. **Střední dospělost** (asi do 45 let): definována jako fáze života plná výkonnosti a relativní stability.
3. **Pozdní dospělost** (zhruba do 60 – 65 let): je intervalem do počátku stáří.
4. **Stáří**: dále dělíme na časně a vysoké.

---

¹ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014, str. 229.

² LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, str. 167.

Langmeier³ uvádí i další dělení, a to konkrétně od autorek Whitboutneové a Weinstockové z jejich souhrnného díla o vývojové psychologii dospělého věku, zde je k tomuto členění zahrnuto i období tzv. „*krize středního věku*“ – kterou autorky specifikují mezi 42. – 45. rokem života jedince. Krizi definují jako: „*Zproblematizování vlastní identity, otázky po vlastní smrtelnosti, někdy nespokojenost se vztahem v manželství, myšlenky na blížící se odchod dětí z domova. Nespokojenost s výsledky dosaženými v povolání.*“⁴

1.1 Charakteristika

Mladou dospělost vymezuje Vágnerová⁵ jako období od 20 do 40 let věku života, Langmeier⁶ tuto éru zužuje na věkovou etapu od 20 do 25 až 30 let. Obdobně mladou dospělost vidí i Řičan tento vývojový úsek nazývá „*Zlatá dvacátá léta*“⁷ a specifikuje jej od 20 do 30 let věku života.

Langmeier⁸ uvádí, že časná (mladá) dospělost je spojována s upevňováním identity jedince, dochází zároveň i k identifikování rolí dospělého a produktivní orientaci. Důležitým úkolem mladého dospělého je upřesnění osobních ideálů, stejně i tak hledání životního partnera a zbavení se závislosti na rodičích – jak psychické, ale i materiální. S tím úzce souvisí založení vlastní rodiny. Zásadní je též volba povolání a profesní odpovědnost.

Vágnerová pohlíží na dospělost ze dvou úhlů, prvním je *biologické vymezení dospělosti* – tento mezník definuje jako: „*jeho dosažení je vázáno na úroveň fyzické zralosti*“⁹, dodává však, že ani toto vymezení nemá větší sociální přesah. Důležitou biologickou přeměnu vidí v *sexualitě*. Dospělost je, dle autorky, doba sexuální zralosti, ta je v tomto období zároveň i nespornou součástí partnerského soužití a velice úzce souvisí s potřebou mít dítě, tedy se založením vlastní rodiny. Na určitém stupni lidského vývoje má totiž vysokou důležitost její reprodukční součást. Právě tuto skutečnost vnímáme jako významný rozdíl mezi adolescencí a dospělostí.

---

³ Tamtéž, str. 167.

⁴ Tamtéž, str. 168.

⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 11.

⁶ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, str. 167.

⁷ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014, str. 229.

⁸ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, str. 167.

⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 9.

Druhým úhlem pohledu na dospělost je podle Vágnerové¹⁰ *psychosociální vymezení dospělosti*. Tento zlom považuje autorka za značně obtížnější z důvodu, že dosažení psychosociální dospělosti je velice individuální.

1.2 Změny a znaky

Langmeier¹¹ uvádí, že mezi znaky dospělosti můžeme zahrnout dlouhý výčet příznaků, které jsou typické pro vyspělého jedince. Je však nutno podotknout, že žádný jedinec nemusí vždy naplnit všechny uvedené rysy. Jedná se spíše o dokonalý vzor, od kterého se každý dospělý buď více či méně odchyluje. Tyto znaky úzce souvisí s transformacemi jedince z adolescenta v mladého dospělého.

Pohlížíme-li na celkové proměny mladého dospělého v členění Langmeiera¹², je zahrnut ve druhé etapě, kdy jsou psychické funkce zhruba na stejné úrovni – dále nestoupají ani neklesají.

Vágnerová¹³ nepřímo mluví o třech oblastech proměn jedince, které si v následujícím textu dále rozebereme.

1. *Psychosociální znaky, změny dospělého jedince*
2. *Proměna kognitivních funkcí*
3. *Proměna emocionality*

1.2.1 Proměna psychosociálních znaků

Nejprve bych se zaměřila na oblast, týkající se psychosociálních znaků mladého dospělého.

Vágnerová¹⁴ uvádí, že vlastnosti dospělosti se projevují v různých oblastech. Co si tedy představit pod proměnou psychosociálního charakteru? Jedna z velkých a zásadních změn je úplná transformace osobnosti, což se projevuje například ve svobodném rozhodování, avšak v souvislosti s tím i s odpovědností – nést za své činy následnou zodpovědnost.

---

¹⁰ Tamtéž, str. 9.

¹¹ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, str. 170.

¹² Tamtéž, str. 166.

¹³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 9.

¹⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 13.

Jako jeden z nejvíce stěžejních znaků dospělosti v oblasti psychosociálních proměn vidí, pro srovnání Langmeier¹⁵, zdolání konfliktu *dětství versus dospívání*.

S tím velice úzce souvisí *vztah rodič – dítě*. Pro představu: dospělý člověk překoná svou závislost na rodičích, avšak udržuje s nimi kladný vztah. Vágnerová¹⁶ pak mluví o posunu vztahů – v dospívání, kdy byly vztahy napjaté a konfliktní, se naopak vztahy dospělého člověka přesouvají na vlnu harmonie a klidu. Jedinec dokáže akceptovat rady rodičů, vidí je objektivněji, avšak přihlédne k nim v případě, pokud je sám uzná za vhodné.

Zůstaneme-li v oblasti vztahů, tak mladý dospělý je schopen zvládnout navázání hlubokého *vztahu s životním partnerem*, se kterým následně plánuje založit, nebo dokonce založí rodinu, a pečuje o její blaho. Akceptuje potřeby svého partnera, zvládá naplnit nároky rodičovské role, s čímž i přijímá rodičovskou odpovědnost.

Je ale schopen zachovat si a udržovat i širší *přátelské vztahy*. „V období mladé dospělosti jsou nejvýznamnější symetrické vztahy s vrstevníky.“¹⁷ Tyto vztahy nejčastěji přetrvávají z adolescence, mladý dospělý jedince ale zvládá navazovat i nové kontakty.

Velký zlom se týká profesního začlenění jedince. Ten je podle autorky „*Důležitým znakem psychické dospělosti zvládnutí interakce s lidmi v nadřízeném postavení i s podřízenými*.“¹⁸ Mnoho mladých dospělých přichází poprvé do svého prvního zaměstnání, navyká si na novou životní roli – zaměstnaného člověka.

S čímž úzce souvisí ekonomická nezávislost, tou si člověk utvrzuje svou jistotu v rámci profesní role.

Autorka dále zmiňuje, že pro období moderní mladé dospělosti je typický *individualismus*. Ten je charakteristický tím, že se soustředí na jednotlivce, jehož rozhodování je stěžejní ve všech životních sférách. Jedinec je v každé oblasti prioritní a vše se mu přizpůsobuje, mladý dospělý se tak odmítá podrobit nárokům okolí. Tato tendence zprostředkovává větší svobodu rozhodování.

---

¹⁵ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, str. 170.

¹⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 10.

¹⁷ Tamtéž, str. 10.

¹⁸ Tamtéž, str. 11.

Důležitý charakter mladého dospělého vidím i v tom, že: „*Zralý člověk by neměl být zmítán neustálým nepřátelstvím vůči druhým ani vůči sobě – nemá mít přehnaně nízké ani nadměrně přehnané sebehodnocení.*“¹⁹

Stejně tak bych zařadila, k tomuto životnímu období, jako nepominutelný příznak, že každý dospělý „*Má být „autentický“ – nemá usilovat o to, aby se jevil takový, jakým ho druzí chtějí mít, měl by být svůj, vždy pravdivý.*“²⁰

U každého člověka však k uvedeným změnám dochází individuálně, v jiný čas a jiném tempu. Žádná z uvedených změn nepříjde ze dne na den, je to kontinuální dlouhodobý a pozvolný proces zrání jednotlivce.

1.2.2 Proměna kognitivních funkcí

Zaměříme-li se na oblast kognitivních funkcí, tedy toho, jak člověk vnímá svět kolem, jak je schopen interagovat, jak reaguje na podněty, které má kolem sebe. Tak Vágnerová²¹ v této oblasti uvádí, že ačkoli si schopnost abstraktního uvažování osvojili již adolescenti, mladý dospělý tuto vlastnost využívá rozdílnou metodou.

Pohlédneme-li blíže k jádru problému, adolescent přistupuje k věci radikálněji, nebere v potaz jinou variantu řešení – důvodem toho jednání je nezkušenost, a bezesporu také teoretické uvažování dospívajícího, ovlivněné školským způsobem přemýšlení. Vágnerová²² také mluví o tom, že „*Ještě na počátku mladé dospělosti podléhají mladí lidé iluzi, že vřdycky existuje jeden správný způsob myšlení.*“

Na vývoj uvažování má naopak v mladé dospělosti vliv především *zkušenost*. V souvislosti s rozšiřujícím se polem prožitků jedinec přehodnocuje jejich důležitost, zároveň sbírá nová fakta, vyhodnocuje nově nastalé situace. A vzhledem k těmto skutečnostem upravuje jejich význam a důležitost, vymýšlí nová řešení. „*Myšlení se stává integrovanější. Dospělý člověk si začíná uvědomovat, že většinu běžných životních situací nelze chápat zcela jednoznačně.*“²³

---

¹⁹ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, str. 170.

²⁰ Tamtéž.

²¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 18.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

Celkově se myšlení mladého dospělého dostává do etapy postformálního myšlení.²⁴ Pro tuto etapu myšlení je typické, že jedince bere v potaz rozdílná hlediska problému, jejich mnohoznačnost, ale i souhrnný kontext. Zjednodušeně tento způsob myšlení můžeme brát tak, že mladému dospělému již nemusí být problematika zjednodušována, protože je schopen ji chápat i řešit.

Bavíme-li se o myšlení mladého dospělého, je na rozdíl od dospívajícího schopen kompromisu, což je opět projev toho, že uvažuje celistvěji a je ochoten přijímat řešení, která jsou přijatelná pro více lidí. Je ochoten přistoupit na to, že jeho názor a pohled na věc není konečný a je taktéž ochotný své postoje a názory díky přibývajícím zkušenostem měnit. Zároveň je i otevřený změnám, co se týkají postojů, pohledů a řešení různých okolností a skutečností. Pro mladého dospělého je typická největší otevřenost vůči novým podnětům.

Říčan dodává, že mladý dospělý jedinec „věří ve své schopnosti a ve své štěstí, je přesvědčen, že se na všechny problémy najde racionální recept, rozumné řešení – záleží na dobré vůli a snaze.“²⁵

1.2.3 Proměna emočnosti

Když pohlédneme na emoční stránku mladých dospělých jedinců, tak na rozdíl od dospívajícího jedince má mladý dospělý člověk stabilní emoční prožívání, protože citová nestálost vyznačující adolescenta mizí. Emoční nestálost se může vyskytovat v mladé dospělosti v návaznosti na osamostatnění.

Dalším charakteristickým znakem je pozitivní naladění, které u této skupiny převažuje, najdeme však i výjimky, které inklinují k depresivním a despotickým stavům.

Nepominutelným příznakem mladé dospělosti je nerůznorodost emočních prožitků, jednoznačné citové prožitky, v pozdní dospělosti jednoznačnost postupně mizí. „*Variabilita emočních prožitků je relativně značná, ale v průběhu první poloviny dospělosti začne různorodosti emocí ubývat.*“²⁶

---

²⁴ Seifert, Hoffnung a Hoffnung, 1997; Berger a Thompson, 1998; Sternberg, 2002 cit. podle Vágnerová, 2007, str. 19.

²⁵ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Panorama, 1990, str. 249.

²⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, str. 23.

Mladí lidé bývají schopni velice silných citů, a to jak pozitivního, tak i negativního charakteru, dokážou se radovat, milovat, avšak i hněvat a nenávidět, se všemi nesnázemi se tak vyrovnávají mnohonásobně rychleji než lidé starší.

2 INSTITUCIONÁLNÍ VÝCHOVA

Do institucionální péče jsou zařazovány děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou – tyto pojmy si vymežíme později, jsou tu umístovány děti, které byly soudem svěřeny do péče zařízení pro děti, vyžadující okamžitou pomoc, a v neposlední řadě také děti, svěřené do péče zařízení rodiči, resp. osobami odpovědnými za jejich výchovu.

Mluvíme-li se o jedincích s poruchami chování, můžeme péči o ně rozčlenit na dvě kategorie. Jednou z nich je *systém školního poradenství*, druhou velkou skupinou, které budeme věnovat celou následující kapitolu, je *systém náhradní výchovné péče pro výkon ústavní a ochranné výchovy a zařízení preventivné výchovné péče*.

Abychom látce správně porozuměli, je třeba definovat základní pojmy, které zmiňujeme.

Prvním z nich je *ústavní výchova* – je vymezena jako výchovné opatření, které nařídí soud, a to v případě, že je výchova dítěte vážně ohrožena a veškerá dostupná výchovná opatření nevedou k nápravě jedince, nebo pokud ze závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit. Před tím, než soud nařídí ústavní výchovu, je povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní.

Je tedy určena dětem na základě občanského soudního řádu a s ním souvisejícími předpisy. Soud ji nařizuje dětem:

1. jejichž rodiče se o ně náležitě nestarají, nezaopatřují jejich potřeby a není tu žádný jiný vhodný způsob či dostupná možnost;
2. které nemají rodiče či jiné vhodné opatrovníky.²⁷

Druhým pojmem, který je třeba definovat je *ochranná výchova*, ta zahrnuje ochranná opatření, která zahrnuje trestní zákon. Jejich účel je preventivní, jeho dalším úkolem je izolovat či resocializovat klienta, který spáchal společensky nebezpečný skutek. Ochranná výchova je udělována jedincům:

1. kteří spáchali v rozmezí od dvanácti do patnácti let čin, za který by byly plnoleté osoby stíhány výjimečným trestem;

---

²⁷ HUTYROVÁ, Miluše. *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, str. 30.

2. pod patnáct let, které se dopustily trestného činu, za který by byly právně odpovědné osoby odsouzeny za trestný čin;

3. navrženým v občansko-právním řízení orgánem péče o děti a mládež, a to osobám mladším patnácti let.²⁸

2.1 Legislativní ukotvení

Problematika ústavní péče je zákonem upravena až od roku 2002, a to zákonem o ústavní výchově – zákon č. 109/2002 Sb., *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních*.

Dne 1. října 2005 byla ve Sbírce zákonů vyhlášena pod číslem 383/2005 Sb. rozsáhlejší, převážně technická *novela zákona č. 109/2002 Sb.*, tento zákon upravuje práva mladistvých, kteří opouští zařízení ústavní péče, úprava se týká zvýšení příspěvku, poskytnutí poradenské pomoci, atd. Mimo jiné byly také novelizovány:

- Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (č. 218/2003 Sb.),
- Zákon o rodině (č. 94/1963 Sb.),
- Zákon č. 383/2005 Sb. přináší do zákona č. 109/2002 Sb. potřebné úpravy, které vzešly z více než dvouletých praktických zkušeností, s cílem dále zkvalitňovat celý systém náhradní výchovy.

Ústavní a ochrannou výchovu se zabývá taktéž zákon č. 109/2002 Sb., *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči*. V něm je ústavní výchova popisována jako soukromoprávní, respektive soudní rodinně právní opatření a je součástí institutů různých forem péče o dítě podle hlavy III druhé části občanského zákoníku.²⁹

---

²⁸ Tamtéž.

²⁹ KŘÍSTEK, Adam. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, str. 12.

2.2 Zařízení institucionální výchovy

„Do školských zařízení poskytujících náhradní výchovnou péči při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy jsou umísťovány děti na základě výchovného opatření (ústavní výchova, ochranná výchova či předběžné opatření) uloženého soudem.“³⁰

Jsou to zařízení pro děti ve věkovém rozmezí od tří do osmnácti let (případně do ukončení školní docházky nebo po nařízení soudu o prodloužení ochranného výchovného opatření do devatenácti let v případě dětských domovů)

Náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy spadá, jak jsme již zmínili, pod zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně jiných zákonů.

Pod tento zákon spadají tato zařízení:

- **Diagnostický ústav** – zaobírá se celkovou psychologickou, pedagogickou, sociální a zdravotní analýzou jedince, která přihlíží k dalším specifickým výchovným a vzdělávacím potřebám.

Jsou tu umísťováni nezletilí klienti na žádost svých zákonných zástupců nebo na základě soudního usnesení, a to ve věku od 3 do 18, případně 19 let na dobu 8 týdnů, dále může být dítě přesunuto do dětského domova nebo dětského domova se školou či do výchovného ústavu.

Úkolem diagnostického ústavu je poskytovat orgánu sociálně-právní ochrany dětí informace o dětech vhodných k osvojení, adopci či svěřením do pěstounské péče.³¹

Každé zařízení je rozděleno na čtyři oddělená pracoviště, jsou jimi následující oddělení: diagnostické, výchovně-vzdělávací, úsek sociální práce a zachytný oddíl.

Realizovány jsou tu alespoň tři skupiny po čtyřech až šesti klientech.³²

„Každému diagnostickému ústavu je určena oblast působnosti vyhláškou 334/2005 Sb.“³³

---

³⁰ ŽUFNÍČEK, Jan, PACNEROVÁ, Helena a Adéla ZELENDA KUPCOVÁ, ed. *Vybraná témata vychovatelské praxe: inspirace pro vychovatele v zařízeních ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012, str. 116.

³¹ BĚLÍK, Václav, 2017 cit. podle JÁNSKÝ, P. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, str. 92

³² HUTYROVÁ, Miluše. *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, str. 31.

- **Dětské domovy** – zaopatřují ústavní výchovu pro děti, které jsou bez příznaků poruch chování. Řadí se mezi školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Je určen pro klienty od 3 do 18 let, nejdéle tu mohou být do 26 let – to v případě pokud ještě neskončila jejich profesní příprava. Umístění jsou tu klienti, kterým byla soudem nařízena ústavní výchova, především pak ze sociálních důvodů, nebo u nichž nemohla být výchova realizována v rodině či v jiném druhu náhradní rodinné péče.³⁴ Dětský domov tvoří skupiny dětí, různého věku i pohlaví. Veškeré prostředky domova jako například jeho struktura, denní řád, komunikace – mají co nejvíce simulovat návyky běžné rodiny. Velikost skupiny je zhruba pět až osm klientů, ohled při rozřazování do skupin je brán na zdravotní hlediska či sourozenecké vazby.³⁵
- **Dětský domov se školou** – se stejně jako dětský domov řadí mezi školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Oproti dětskému domovu jsou tu děti s diagnostikovanou poruchou chování či s poruchou duševní. Zpravidla jsou zde umisťovány děti od 6 let do skončení povinné devítileté školní docházky, dále jsou přeřazeny dle závažnosti poruch chování do výchovného ústavu.³⁶
- **Výchovný ústav** – také, jako dětské domovy, spadá mezi tzv. školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Zahrnuje péči o děti se závažnými poruchami chování – tedy o klienty, kterým byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova, jeho funkce je tedy výchovná, sociální, v neposlední řadě i vzdělávací. Co se klientely týče – najdeme tu jedince v rozmezí od 15 do 18, případně 19 let. Výjimkou jsou i děti od 12 let, které nemohou být v dětském domově se školou, pro závažné poruchy chování.³⁷ Základní jednotku ve výchovném ústavu tvoří výchovná skupina, kam jsou přiřazeni klienti bez ohledu na věk či pohlaví, ta by měla být složena zhruba z pěti až osmi

---

³³ ŽUFNÍČEK, Jan, PACNEROVÁ, Helena a Adéla ZELENDA KUPCOVÁ, ed. *Vybraná témata vychovatelské praxe: inspirace pro vychovatele v zařízeních ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012, str. 119.

³⁴ BĚLÍK, Václav, 2017 cit. podle JÁNSKÝ, P. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, str. 92.

³⁵ HUTYROVÁ, Miluše. *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, str. 31.

³⁶ BĚLÍK, Václav, 2017 cit. podle JÁNSKÝ, P. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, str. 92.

³⁷ Tamtéž, str. 93.

klientů, opět s ohledem na zdravotní stav, mentální úroveň a závažnost poruchy chování.³⁸

2.3 Zaměstnanci zařízení

Hlavou každého zařízení je *ředitel*, který má pod svým dohledem tým aprobovaných pracovníků a odborníků ve svém oboru. Veškeré požadavky na aprobovanost pedagogických zaměstnanců vycházejí ze zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.³⁹

Ze zákona č. 563/2004 Sb. plyne, že pedagogickým pracovníkem je „*ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálněpedagogickou nebo přímo pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného.*“⁴⁰

Mezi kvalifikované, odborné pracovníky, v rámci ochranné a ústavní výchovy, spadá:

- **Vychovatel (§16)** – díky vysokoškolskému magisterskému studiu získává odbornou kvalifikaci v oblasti pedagogických věd zaměřeném na speciální pedagogiku.⁴¹
- **Speciální pedagog (§18)** – „*Speciální pedagog získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd:*
  - a) *zaměřené na speciální pedagogiku,*
  - b) *zaměřené na pedagogiku předškolního věku nebo na přípravu učitelů základní školy nebo na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy nebo na přípravu vychovatelů a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou,*
  - c) *studijního oboru pedagogika a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou.*“⁴²

---

³⁸ HUTYROVÁ, Miluše. *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, str. 31.

³⁹ ŽUFNÍČEK, Jan, PACNEROVÁ, Helena a Adéla ZELENDA KUPCOVÁ, ed. *Vybraná témata vychovatelské praxe: inspirace pro vychovatele v zařízeních ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012, str. 115.

⁴⁰ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

⁴¹ ŽUFNÍČEK, Jan, PACNEROVÁ, Helena a Adéla ZELENDA KUPCOVÁ, ed. *Vybraná témata vychovatelské praxe: inspirace pro vychovatele v zařízeních ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012, str. 115.

⁴² Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

- **Psycholog (§19)** – kvalifikuje se stejně jako vychovatel – vysokoškolským magisterským studiem, avšak v oboru psychologie.⁴³

Náplní práce tohoto týmu je vychovávat a vzdělávat jedince dle cílů výchovy a vzdělávání podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči a o změně dalších zákonů. Součástí §18 je stěžejní předpoklad, pro uzavření pracovního poměru s žadatelem o pracovní pozici v ústavu, aby každý zaměstnanec vykonal před nástupem psychologické vyšetření, které zjistí psychickou způsobilost daného jedince pro danou práci.⁴⁴

Součástí zařízení je bezesporu i další široká škála pracovníků, jak pedagogických, tak i nepedagogických, zdravotnických, sociálních, bez nichž by správný chod nebylo možno zajistit.

2.4 Silné a slabé stránky institucionální výchovy

2.4.1 Silná stránka problematiky

Snahou vychovatelů a pedagogů, pracujících v těchto zařízeních, konkrétně pak ve výchovném ústavu, je především vést tyto jedince k samostatnosti, rozvíjet jejich kladné vlastnosti a vhodně je motivovat k pozitivnímu přístupu k životu.

Někteří autoři ve svých knihách uvádějí, že pobyt ve výchovném ústavu může být pro konkrétního jedince přínosem. Zmiňují především pevný řád, kterému se musí klient přizpůsobit a dodržovat jej společně s určitými pravidly.

Jako další klad lze uvést skutečnost, že v zařízeních, jako je například již zmíněný výchovný ústav, se jedincům dostává takových norem, díky nimž si klient může uvědomit dopad svého chování.

2.4.2 Slabá stránka problematiky

Institucionální výchova má nespočet záporů. Praxe i výzkumy jasně potvrzují, že jedinci, žijící v těchto zařízeních, jsou mnohdy neschopni integrovat se mezi běžnou populaci lidí.

Mívají také často problémy při plnění rodičovských povinností a jejich děti pak následně končí v ústavní výchově nebo jsou zanedbávané, týrané či zneužívané.

---

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ KŘÍSTEK, Adam. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, str. 12.

Jedinci vychovávané institucionální výchovou mívají mnohdy nižší vzdělání, než jim umožňuje jejich vrozená inteligence.

A dalším nesporným negativem je i fakt, že tito jedinci vykazují vyšší počet trestných činů a je pro ně problémem, navázat trvalé kvalitní mezilidské vztahy. Po dosažení zletilosti mladí dospělí odcházejí do různých prostředí, která jsou často patologická, klienti jsou často nepřipraveni na nový vlastní život.

3 MOŽNOSTI NÁSLEDNÉ PÉČE

Návrat jedince zpět do rodiny nebo do samostatného života je pokaždé velmi náročný, a to především proto, že jsou kladeny vyšší nároky na klientovu adaptabilitu, na jeho emoční stabilitu či kritické myšlení. Následná podpora by měla být součástí cíleného programu přípravy dětí na odchod ze zařízení, která vykonávají ústavní či ochrannou výchovu.⁴⁵

Mezi nejkomplicovanější sféry samostatného vstupu do nového života uvádí Běhounková⁴⁶, dle názoru odborníků, následující oblasti:

- **Sociální nepřipravenost** – neschopnost se zaměstnáním, ať už jeho samotné hledání nebo jeho udržení, což je ovlivněno i nižším průměrem vzdělání oproti vrstevníkům, kteří vyrůstali v biologické rodině; jedinci zároveň i postrádají samostatnost v řešení problémů.
- **Ekonomická nesamostatnost** – jedinci, opouštějící zařízení institucionální výchovy, mají problémy s hledáním ubytování a následně možnostmi jeho placení.
- **Absence emocionální podpory** – po opuštění zařízení jedinec nemá pevnou vazbu a podporu od biologické rodiny ani od přátel.

Složitost sociálně-právní ochrany dětí není v současné době příliš provázaná s jinými oblastmi – jako je např. ústavní výchova, která je realizována ve školských zařízeních. Největším problémem je nejednotnost rezortů, které spadají pod MPSV, MŠMT a MZD⁴⁷, a tak při vstupu mladého jedince do samostatného života může svoji část realizovat dětský domov, stát nebo neziskové organizace. Péče a poskytování služeb by bylo podstatně jednodušší, kdyby spolu vzájemně konkrétní subjekty spolupracovaly. Praxe je ale častokrát docela jiná.

---

⁴⁵ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012, str. 164.

⁴⁶ Tamtéž, str. 159.

⁴⁷ BITTNER, Petr, HAVIGEROVÁ, Jana, JANIŠOVÁ, Ivana. *Děti z ústavů!. Liga lidských práv, 2007*. [online] [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <http://lp.cz/publikace/deti-z-ustavu/>, str. 13.

3.1 Bydlení

Stěžejním problémem, který jedinci, opouštějící ústavní výchovu řeší, je možnost bydlení. Při odchodu ze zařízení mají klienti na výběr z několika možností, kam půjdou bydlet. Spousta z nich svá rozhodnutí několikrát mění a nejsou si jisti, jaká varianta je pro ně optimální. Velkou roli u těchto jedinců hraje skutečnost, jestli mají nějaké konkrétní zázemí, kde by mohli bydlet a vrhnout se do „nového“ života.⁴⁸

Jedinec, který opustí zařízení institucionální výchovy, se nejčastěji vrací do patologického prostředí – „*do biologické rodiny, jejíž životní podmínky nebyly sanovány. Je zřejmé, že pobyt v zařízení institucionální výchovy bez sanace není schopen na tyto problémy a potřeby adekvátně reagovat.*“⁴⁹

Pokud nemají, kam jít, jsou jim k dispozici tzv. domy na půli cesty, dále azylové domy či noclehárny, a to dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a jeho novely zákona 206/2009, kterou se mění zákon o sociálních službách.

- **Domy na půli cesty** – po skončení ústavní výchovy mají jedinci možnost, využití tzv. domů na půli cesty. Jedná se o pobytové služby pro jedince do 26 let, opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. V tomto zařízení mohou být jedinci až jeden rok, zde se adaptují na běžný, každodenní život. (Zákon č. 109/2002 Sb.)

Výše uvedená služba má za úkol, poskytnout jedinci základní potřeby, mezi které patří: zprostředkovat ubytování, umožnit kontakt se sociálním a společenským prostředím, seznámit se sociálně-terapeutickými aktivitami, pomoci a poradit při uplatňování práv, zajistit pomoc při obstarání individuálních záležitostí.

- **Azylové domy** – ty poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci, která je spojená se ztrátou bydlení. Služba zahrnuje především: poskytnutí stravy nebo pomoc při jejím zajištění, poskytnutí ubytování, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Služby poskytované azylovými domy vycházejí ze zákona v rozsahu

---

⁴⁸ GOTTWALDOVÁ, Martina a kol. Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života. Chrudim, 2006. [online] [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/567106-Dlouhodobaa-priprava-deti-s-narizenou-ustavni-vychovou-na-vstup-do-samostatneho-zivota.html>, str. 1.

⁴⁹ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012, str. 159.

dle ustanovení § 22 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o placenou službu.

- **Ubytovny** – Jednou z využívaných a finančně nepříliš náročných forem bydlení jsou ubytovny, přesto je nevyhnutelné, aby jedinec měl stálou práci, díky níž uhradí sumu za poskytnutou střechu nad hlavou. Kromě ubytování neposkytují žádné další služby, jedinec je tu jednotka žijící sama za sebe. Uvádí Koprivová⁵⁰ ve své diplomové práci.
- **Další formy bydlení** – Další možnosti mají klienti takřka neomezené, jak jsem již zmínila, nejčastěji se mladí dospělí vracejí zpět do patologického prostředí, k rodičům či blízkým rodinným příslušníkům.

Mohou si i pronajmout byt – což je však finančně náročné, někteří jedinci ale disponují důchodem např. sirotčím, což je staví do zvýhodněné role. Do začátku bych viděla jako vhodnou alternativu možnost spolubydlení.

Mluvíme-li o jedinci, který opouští výchovný ústav, je tu také možnost, že po dosažení zletilosti bude umístěn do vazby.

3.2 Zaměstnání

Pokud chce jedinec opouštějící zařízení ústavní výchovy po odchodu seriózní bydlení, klíčem a základem k tomu je najít si trvalé zaměstnání.

Dle zákona č. 561/2004 Sb., v platném znění §36 – je devítiletá školní docházka povinná jak pro všechny občany České republiky, tak i pro občany Evropské unie, dokonce i pro cizince, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dnů.

Dle toho usuzuji, že všichni z klientů budou mít dosažené minimální vzdělání, najít si práci mají možnost stejně jako leckterý jiný občan.

Pomoc najít si práci odpovídající svým znalostem a zkušenostem nabízí jak zařízení samotná, tak i mnohé neziskové organizace.

---

⁵⁰ KOPŘIVOVÁ, Lenka. *Odchod dětí z dětského domova*. Brno, 2006. [online] [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/68622/pdf_m/DP_Koprivova.pdf. Diplomová práce, str. 63.

3.3 Pomoc

Z hlediska legislativy je odchod dítěte z výchovného ústavu ukotven v zákoně č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů: „Dítěti, jemuž byl ukončen pobyt v zařízení z důvodů uvedených v § 24 odst. 5 písm. b) a c), se podle jeho skutečné potřeby v době propouštění a podle hledisek stanovených vnitřním řádem poskytne věcná pomoc nebo jednorázový peněžitý příspěvek. Dále se dítěti ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí poskytuje poradenská pomoc se zajištěním bydlení a práce, a dále je dítěti i po opuštění zařízení poskytována poradenská pomoc při řešení tíživých životních situací.“⁵¹

3.3.1 Ze strany státu

Při stanovení různých typů služeb následné podpory a péče, je nutné vycházet ze zákonů MŠMT a MPSV. V zákoně o výkonu ústavní výchovy 109/2002 Sb., se setkáme jen s velmi jednoduchou formulací. Ta ukládá pracovníkům zařízení institucionální výchovy poskytnout pomoc a radu mladým dospělým, opouštějící zařízení institucionální výchovy.⁵²

Povinností ředitele je nejméně 6 měsíců před odchodem klienta obeznámit příslušný obecní úřad o nadcházejícím propuštění jedince ze zařízení. Opuští-li jedinec zařízením z důvodu dosažení plnoletosti, ředitel je povinen mu sjednat schůzku se sociálním kurátorem, dle §24 odst. 1 písm. J) – I).

Po odchodu má jedinec nárok na jednorázovou finanční pomoc, příspěvek v hodnotě nejvýše 15 tisíc korun českých, vyplacená suma závisí na skutečných potřebách klienta v době propuštění a dle podmínek stanovených vnitřním řádem zařízení (§33).

Běhounková⁵³ uvádí, že v systému ČR postrádá státem zřízenou garantovanou, návaznou ambulantní službu, pro jedince, opouštějící ústavní výchovu. Tato služba by měla určitý čas pomáhat s integrací těchto jedinců do samostatného života po odchodu ze zařízení ústavní výchovy. Jestliže taková služba chybí, je pravděpodobné, že se mladí jedinci začnou potýkat se sociální izolací a postrádají tak i finanční, sociální a emocionální podporu.

---

⁵¹ KRÍSTEK, Adam. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), str. 12.

⁵² BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012, str. 164.

⁵³ Tamtéž, str. 166.

3.3.2 Ze strany výchovného ústavu

Příprava na odchod jedince z ústavního zařízení je velmi dlouhodobá záležitost, na které se podílí několik lidí. Jedná se především o zaměstnance výchovného ústavu: vychovatele, učitele, etopeda a psychologa a v neposlední řadě je také důležité, zmínit spolupráci zařízení s OSPOD. Pro mladého dospělého je návrat vždy složitou životní situací, je třeba brát velký zřetel „na jeho pohlaví, věk a vyzrálost, zdravotní stav, rodinnou situaci a celé spektrum dalších specifických okolností.“⁵⁴

Zákon č. 109/2002 Sb. stanovuje, že mladý dospělý po překonání hranice 18 let smí setrvat v zařízení institucionální výchovy v případě, pokud i po dosažení zletilosti neustále pokračuje v přípravě na své budoucí povolání a je nezaopatřen. V této situaci smí na základě vlastní žádosti uzavřít se zařízením smlouvu, díky níž mu zařízení poskytne plné zaopatření. V zařízení smí setrvat nejdéle do 26 let a musí být dodrženy podmínky určeny ve smlouvě.⁵⁵

Běhounková dále zmiňuje, že podle sesbíraných statistický dat klienti této možnosti využívají pouze spoře, mnoho z nich opouští zařízení hned po dosažení zletilosti.⁵⁶

Nárok má mladý dospělý bezesporu i na poradenskou činnost, která je poskytována v kooperaci s OSPOD. Pomáhá s obstaráním ubytování a zaměstnání, v případě problému či v krizové situaci, tato služba je poskytována i po odchodu. Problémem je, že služba není legislativně ohraničena, nikde není vymezeno – kdo, jak dlouho a za jakých podmínek má služby poskytovat.⁵⁷

3.3.3 Ze strany neziskových organizací

Mají-li klienti o pomoc opravdový zájem, mohou využívat možností neziskových organizací.

Dle získaných informací, hrají právě neziskové organizace velkou roli v následné pomoci jedincům, opouštějících ústavní výchovu, napomáhají jim jejich přechod z institucionální výchovy do reality zjednodušit. Jedinci mají na výběr buď neziskové organizace, nebo nadační fondy, které pomáhají jak po finanční stránce, tak prostřednictvím vzdělávacích programů nebo odborného poradenství. Většinou

---

⁵⁴ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012, str. 164.

⁵⁵ Tamtéž, str. 153.

⁵⁶ Tamtéž, str. 153.

⁵⁷ Tamtéž, str. 153.

jsou financována a realizována prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí nebo financováním od soukromých subjektů.

U neziskových organizací je patrná nevyváženost ve finančních prostředcích. Zařízení fungují ve finanční nejistotě, důsledkem čehož je komplikovanější garance dlouhodobé podpory klientům a samotná podpora je pak nesystematická a neprobíhá tak dlouho, jak by bylo vyžadováno.⁵⁸

Mezi příklady neziskových organizací, které poskytují pomoc klientům odcházejícím z institucionální výchovy, patří například:

- **Lata** – nezisková organizace pomáhající dětem, mladým lidem a rodinám v Praze již od roku 1994. Pomáhá překonat nepříznivé nebo ohrožující životní situace, posiluje samostatnost jedinců a podporuje jejich motivaci.⁵⁹
- **Centrum J. J. Pestalozziho** – nestátní nezisková organizace, se sídlem v Chrudimi, směřuje pomoc pro Pardubický kraj a Vysočinu, která usiluje o znovuzaražení klientů do společnosti a zlepšení jejich životních kvalit.⁶⁰

---

⁵⁸ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012, str. 167.

⁵⁹ Lata. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <http://www.lata.cz/o-nas/kdo-jsme/>.

⁶⁰ Pestalozzi. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://pestalozzi.cz/>.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÉ UKOTVENÍ

1.1 Výzkumný cíl

Komparace představ o *budoucnost⁶¹i jedinců*, odcházejících z výchovného ústavu s následnou realitou.

Cílem výzkumného šetření je celkově přispět k vytvoření reálné představy o životě jedinců, opouštějících výchovný ústav.

Snaha nezaujatě popsat situaci jedinců opouštějících výchovný ústav a přispět k současným poznatkovým východiskům v konkrétní oblasti, dále popsat dílčí výsledky, a to na základě zrealizování výzkumné části.

1.2 Formulace výzkumného problému

Úspěšnost zařazení jedince, opouštějícího výchovný ústav, do běžného života bez ústavní výchovy.

A to začlenění do společnosti v oblasti bydlení, práce, uplatnění na trhu práce a finanční gramotnosti, zhodnocení kvality a funkce sociálních a rodinných vztahů a volnočasových aktivit.

Výzkumné otázky jsem stanovila na základě svých vlastních předpokladů a očekávání.

Výzkumná otázka č. 1: Jaké procento jedinců opouštějící ústavní výchovu se úspěšně začlení (v oblasti bydlení, práce a uplatnění na trhu práce, vztahů a volnočasových aktivit) do běžného života?

Výzkumná otázka č. 2: Mají jedinci opouštějící výchovný ústav dostatečné informace o možnostech do budoucnosti?

Výzkumná otázka č. 3: Jak se představy klientů, opouštějících výchovný ústav, liší od následné reality?

---

⁶¹ Pod pojmem budoucnost jedinců jsem se konkrétně zaměřila na životní situaci v oblasti bydlení, práce a uplatnění na pracovním trhu, sociálních a rodinných vztahů, volnočasových aktivit.

1.3 Druh a metoda výzkumného šetření

Do bakalářské práce jsem si zvolila *kvalitativní výzkum* k zisku informací. „*Kvalitativní výzkum umožňuje pronikat hlouběji ke zkoumaným pedagogickým jevům a situacím než při „klasickém“ výzkumu, postihovat proměnné, které jsou často výzkumníkovi skryty při používání kvantitativních metod.*“⁶²

Domnívám se, že právě tento druh šetření mi napomůže dostat se blíže k jádru problému, pomůže mi rozkrýt jádro problematiky a dostat se blíže k účastníkům výzkumného šetření.

Praktickou část jsem koncipovala do dvou částí.

Co se týče metodologie, v první části výzkumné studie se jedná o formu *dotazníků*. „*Soubor přesně formulovaných, standardizovaných otázek předkládaných respondentům v písemné podobě za účelem zjištění specifických údajů, názorů, postojů nebo mínění.*“⁶³

Jedinci byli seznámeni s cílem šetření a poté i se zacházením s konkrétním materiálem.

Dotazník byl sestaven tak, aby zmapoval informace ze čtyř základních okruhů běžného života, a to: bydlení, práce a uplatnění na trhu práce, mezilidské vztahy a volnočasové aktivity.

Druhá část byla vedena metodou *rozhovorů*, „*je druhem exploračních metod, při níž se navazuje přímý komunikační styk se zkoumanými subjekty, které jsou otázkami nebo jinými stimuly podněcovány k sdělování požadovaných verbálních informací.*“⁶⁴

Rozhovory s klienty probíhaly prostřednictvím sociálních sítí, telefonických hovorů a osobních schůzek. Opět držely čtyř základních okruhů (bydlení, práce a uplatnění na trhu práce, mezilidských vztahů a volnočasových aktivit), na tato témata byly sestaveny otázky tak, aby dostatečně informovaly o aktuální situaci jedinců, kteří opustili výchovný ústav, v daných oblastech.

Dotazování jedinců, kteří opustili výchovný ústav, jsem doplnila o *rozhovory* s pracovníky výchovného ústavu – konkrétně o rozhovor s etopedem, psychologem, ředitelem ústavu a třemi vychovateli. Tyto rozhovory probíhaly osobně na základě schůzek v zařízení.

---

⁶² MAŇÁK, Josef. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, str. 74.

⁶³ Tamtéž, str. 50.

⁶⁴ Tamtéž, str. 44.

Kompletní dialogy jsem pro jejich rozsáhlost vložila do příloh.

1.4 Výzkumný vzorek

Pro své výzkumné šetření jsem vybrala 5 účastníků, opouštějících výchovný ústav.

Účastník č. 1 – muž, 18 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: opravář zemědělských strojů, řidičské oprávnění A, B, C, T.

Účastník č. 2 – muž, 21 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: cukrář, kuchař, barmanský kurz.

Účastník č. 3 – muž, 18 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: kuchař.

Účastník č. 4 – muž, 18 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: elektromechanik (SŠ, na kterou dojíždí z VÚ).

Účastník č. 5 – muž, 19 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: zahradník.

S účastníky výzkumného šetření jsem se seznámila během souvislé asistenční třítydenní praxe.

Následně jsem provedla rozhovory s **etopedem, psychologem, ředitelem ústavu, dvěma vychovateli a také s vedoucím vychovatelem**, působícími při výchovném ústavu v malém městě s kapacitou 40 dětí.

1.5 Způsob získávání informací

Jako způsob k zisku informací pro výzkumné šetření jsem zvolila v první části metodu **dotazníku**, konkrétně *dotazník kombinovaný* – v němž se střídají jak otázky otevřeného typu, tak uzavřeného. Otevřené otázky jsem zvolila proto, že umožňují volnou tvorbu odpovědi a jedinci měli tak větší prostor se podrobněji vyjádřit. Naopak uzavřený typ otázek byl vybrán především z časových důvodů a pro snadnější přehlednost výsledků.

K vyplnění jsem jej předložila účastníkům výzkumného šetření během souvislé asistenční praxe ve výchovném ústavu v prosinci roku 2017.

Dotazník byl rozdělen na 4 základní okruhy:

- bydlení,
- práce, uplatnění na trhu práce,
- vztahy,
- volný čas.

V druhé části jsem informace získávala prostřednictvím strukturovaných **rozhovorů**, nejprve s účastníky výzkumného šetření, se kterými jsem byla v kontaktu i v předešlém roce.

Tyto výpovědi jsem rozhodla obohatit o pohled pracovníků výchovného ústavu, kde výzkumné šetření proběhlo. Návazné rozhovory tedy proběhly se dvěma vychovateli, vedoucím vychovatelem, psychologem, ředitelem zařízení a etopedem působících při výchovném ústavu.

Všichni zúčastnění jedinci byli za začátku osloveni přes sociální sítě nebo telefon, poté co se ozvali, jsme se konkrétněji domluvili na spolupráci a stanovili si schůzku v rámci výchovného ústavu. V závěru se s některými s účastníky výzkumného šetření nebylo možné na schůzce domluvit, proto naše rozhovory proběhly pouze telefonicky nebo prostřednictvím sociálních sítí.

Strukturovanost rozhovoru nebylo snadné dodržet, a to především z důvodu nesoustředěnosti dotazovaných. Jako tazatelka jsem se snažila postupovat otázku za otázkou podle daného dotazníku tak, aby účastník výzkumného šetření mohl jednoduše odpovědět. Ne se všemi zúčastněnými, byla snadná spolupráce.

Všechny otázky se opět držely čtyř okruhů, stejně jako v první, dotazníkové, části tedy: bydlení, práce a uplatnění na trhu práce, vztahy, volný čas.

Jednala jsem s klienty spontánně a snažila se reagovat na jejich podněty.

Návazné rozhovory s pracovníky výchovného ústavu, resp. s etopedem, psychologem, ředitelem výchovného ústavu, dvěma vychovateli a vedoucím vychovatelem, proběhly osobně. S pracovníky výchovného ústavu proběhly rozhovory bez problému strukturovanou formou, pevně jsme se během rozhovoru držely daných otázek a bodů.

Všichni účastníci byli před vykonáním rozhovoru obeznámeni s tím, že pokud jim bude nějaká otázka nepříjemná, přijde jim nehodící se, či se k ní jen nechtějí vyjadřovat, tak nemusejí. Žádný z rozhovorů nebyl nahráván.

Veškeré dialogy jsou v kompletní verzi přiloženy v přílohách práce.

1.6 Organizace výzkumného šetření

Sběr dat pro první část praktické části – metoda dotazníku: probíhala v rámci souvislé asistenční praxe v prosinci 2017. V této části práce jsem pracovala s pěti účastníky opouštějícími v blízké době výchovný ústav.

Účastníky jsem volila na základě záměrného výběru.

Druhou část jsem realizovala v lednu roku 2019. V této části výzkumného šetření jsem telefonicky či přes sociální síť kontaktovala pět účastníků výzkumného šetření, se kterými jsem v loňském roce provedla dotazníkové šetření. V rámci výchovného ústavu jsme si domluvili osobní schůzku, za účelem zmapování jejich aktuální situace, v některých případech nebylo možno, jak jsem již výše zmiňovala, domluvit se na osobní schůzce. Rozhovory se držely stanovených otázek a daných bodů, opět již bylo výše zmíněno, strukturovanost nebylo mnohdy snadné dodržet.

Výzkumné šetření bylo doplněno o rozhovory s pracovníky výchovného ústavu. Ty byly realizovány též v lednu roku 2019, byly vedeny striktně podle stanovených otázek. Rozhovoru se účastnil etoped, psycholog, a tři vychovatelé výchovného ústavu (z nichž je jeden vychovatelem vedoucím).

Otázky směřované na pracovníky výchovného ústavu byly zaměřeny na využívání služeb a pomoci ústavu po odchodu jedince; celkově na zpětný zájem po odchodu jak ze strany ústavu, tak ze strany klienta a celková komunikace výchovný ústav – klient po opuštění; jaká jsou očekávání pracovníků, co se socializace klientů týče; jakou mají pracovníci ke své práci motivaci, zda je pro ně tato profese naplňující; zda se domnívají, že klienty pro budoucí život dostatečně připravují.

Všichni účastníci byli seznámeni s tím, že veškeré poskytnuté informace budou anonymní, osobní údaje zůstanou čistě mezi námi, budou sloužit výhradně pro účely bakalářské práce a nebudou nijak zneužity proti jejich zájmům.

2 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

2.1 První část výzkumného šetření - dotazníkové šetření

Dotazník jsem sestavila tak, aby korespondoval se čtyřmi zkoumanými okruhy, a to *bydlení, práce a uplatnění na trhu práce, mezilidské vztahy a volnočasové aktivity*.

Rozdala jsem jej účastníkům v tištěné podobě, ti jej samostatně a nezávisle na sobě vyplnili.

Účastník č. 1 – muž, 18 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: opravář zemědělských strojů, řídičské oprávnění A, B, C, T.

Účastník č. 2 – muž, 21 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: cukrář, kuchař, barmanský kurz.

Účastník č. 3 – muž, 18 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: kuchař.

Účastník č. 4 – muž, 18 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: elektromechanik (SŠ, na kterou dojíždí z VÚ).

Účastník č. 5 – muž, 19 let. *Vzdělání, výcviky a kurzy*: zahradník.

2.1.1 Oblast bydlení

První oblast, které jsme ve výzkumném šetření věnovali pozornost, se zaměřuje na problematiku způsobu *bydlení* klientů po odchodu z ústavní péče.

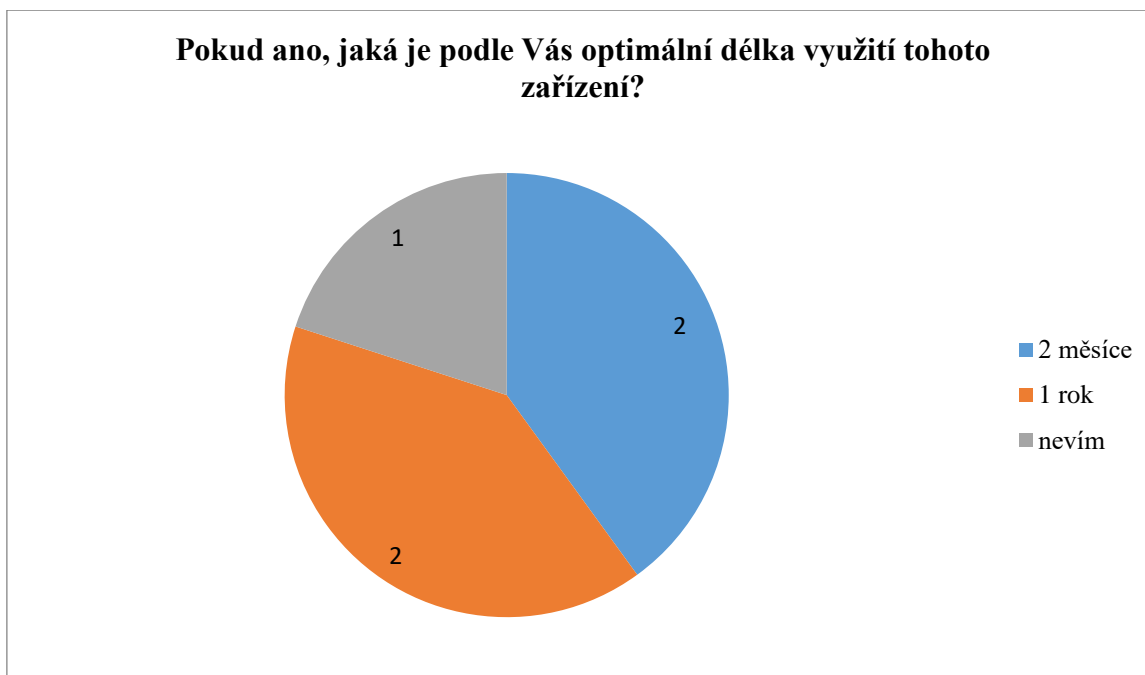
První otázka směřuje na problematiku důležitosti využívání podporovaného bydlení pro klienty. Graf zobrazuje, že většina účastníků – čtyři (z celkového počtu pěti účastníků) – uvedla, že je pro ně velmi důležitá, po opuštění výchovného ústavu, šance využít podporovaného bydlení. Pouze jeden z dotazovaných, účastník č. 3, v odpovědi uvedl, že nepovažuje za důležité, mít možnost tohoto druhu bydlení, není to pro něj podstatné.

Graf 1 - BYDLENÍ - Důležitost možnosti využití podporovaného bydlení po odchodu z výchovného ústavu

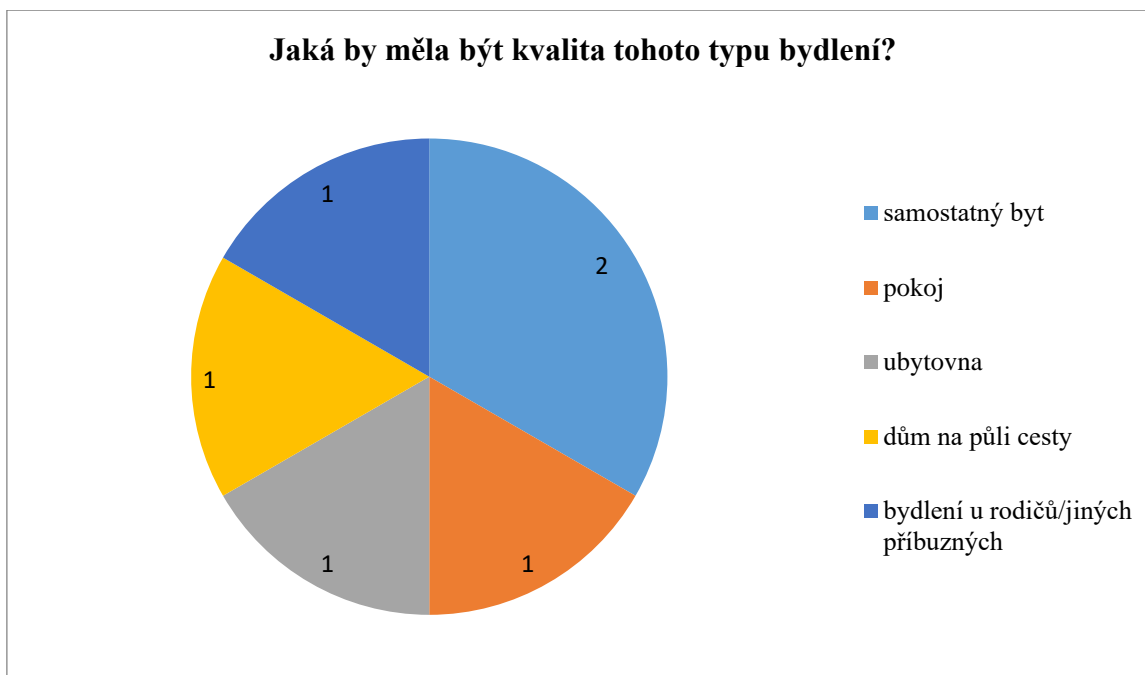
Co se týče ideální *délky* využití tohoto způsobu existence, uvedli dva z dotázaných jako adekvátní dobu období *dvou měsíců*. Další dva účastníci výzkumného šetření vidí jako optimální dobu setrvání v podporovaném bydlení časový úsek jednoho roku. Klient, který v předchozí otázce uvedl, že možnost využití podporovaného bydlení není, dle jeho názoru, důležitá, v této otázce odtajnil, že neví – nemá představu, jaké by bylo ideální trvání podpory bydlení. Tento člověk prozatím o své budoucí existenci zřejmě nepřemýšlel.

Graf 2 - BYDLENÍ - Optimální délka využití podporovaného bydlení.

V souvislosti s předchozími otázkami musíme zásadně zdůraznit i představu o *kvalitě bydlení*. V této otázce měli účastníci výzkumného šetření možnost vybrat více variant, této možnosti využili.

Dotázaní měli vesměs rozdílné názory o tom, jaké úrovně by jejich příbytek měl dosahovat. Pouze dva dotázaní se shodli v možnosti samostatného bytu, mezi dalšími zvolenými variantami se objevily všechny uvedené možnosti – dům na půl cesty, bydlení u rodičů či jiných příbuzných, pokoj i ubytovna. Z toho jasně vyplývá jejich neucelená představa hlavně o možnostech a výhodách či nevýhodách jednotlivých eventualit. Zajímavostí nám zůstává odpověď dotázaného č. 5. Uvedl totiž jako vhodnou kvalitu bydlení samostatný byt či pokoj. Zřejmě mu stačí ke štěstí a spokojenosti málo, je to nenáročná osobnost, které může záležet především na vlastní nezávislosti a ne na jejích podmínkách.

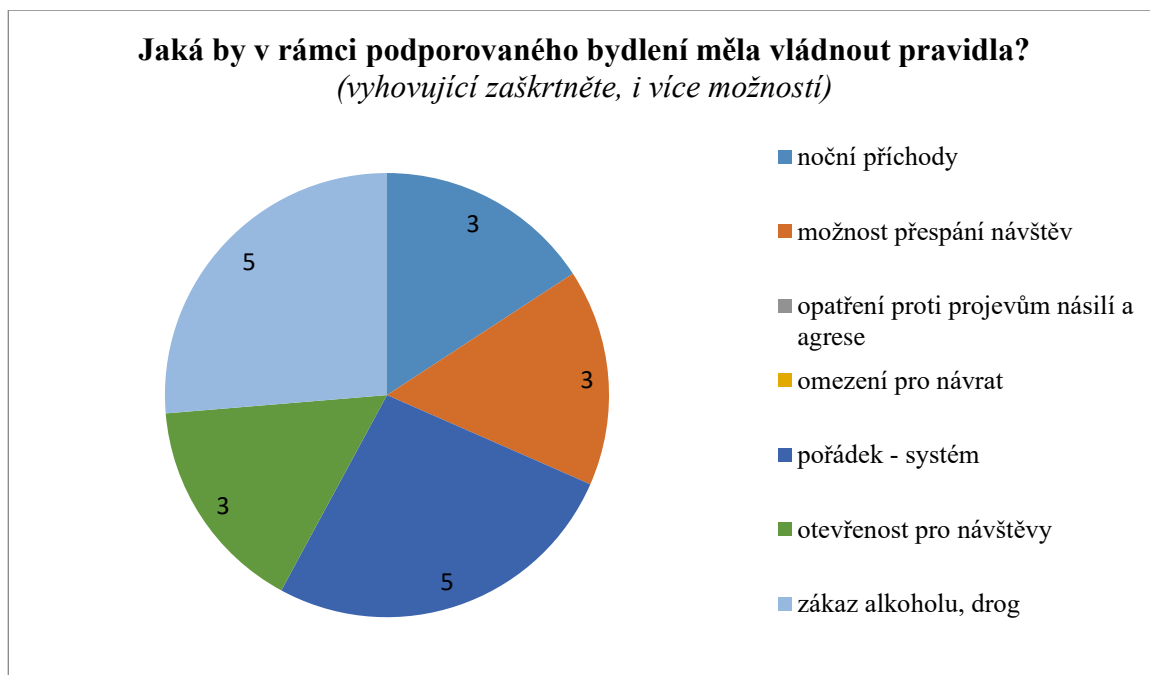
Graf 3 - BYDLENÍ - Kvalita podporovaného bydlení

V otázce *pravidel*, která by měla v podporovaném bydlení vládnout, se všechny subjekty výzkumného šetření nečekaně shodly ve sto procentech. Tato otázka byla opět jednou z těch, kdy mohli účastníci výzkumného šetření zvolit více možností.

Jejich odpověď byla následovná – v bydlení by měl být určitý systém – pořádek, jednotnost. Zastaly i stejný názor o zákazu alkoholu a drog. Otázka řádu bydlení obsahovala taktéž problematiku návštěvnosti v tomto zařízení. Tři z pěti dotázaných by uvítali otevřenost pro návštěvy, přičemž je samozřejmostí možnost jejich přespání.

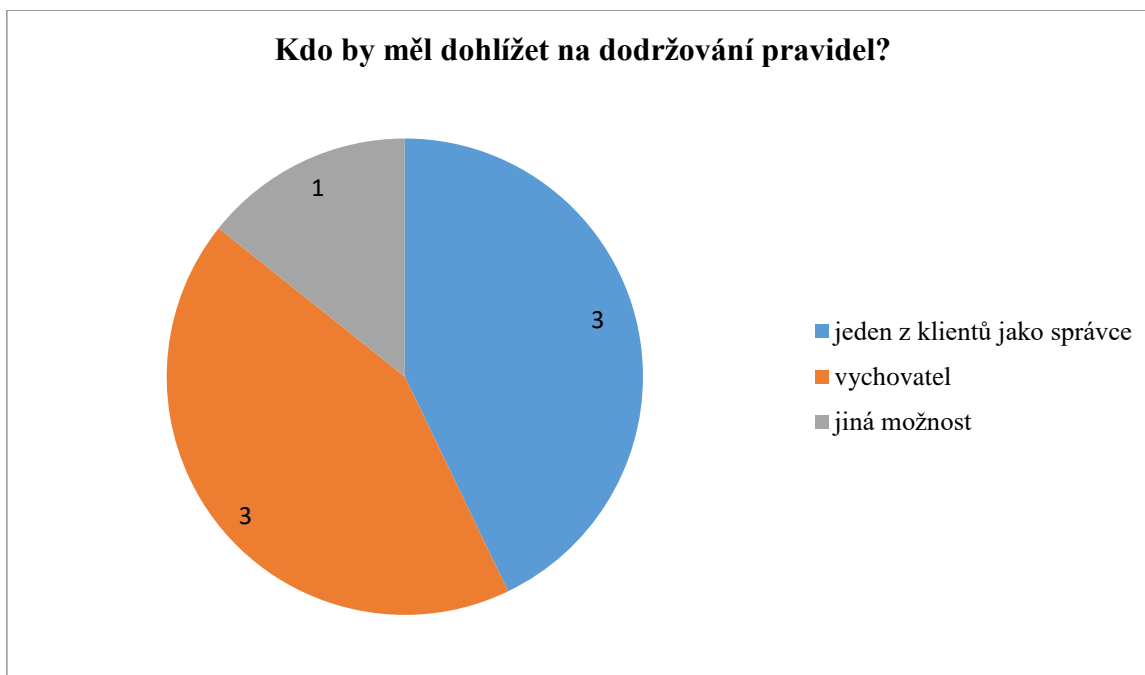
Je udivení hodné, že účastník výzkumu č. 1 by byl rád za přijatelnost občasného přespání návštěv, avšak otevřenost pro návštěvy už se mu nezamlouvala. Vyvstává nám otázka, zda dotázaný záležitost správně pochopil.

Žádný z účastníků by nezavedl *sankce* za projevy agrese a násilí, stejně jako by nikdo nenařídil omezení pro návrat domů. Dva z dotazovaných nepokládali za podstatné pravidlo o zavedení večerky nebo limitu pro noční příchod.

Graf 4 - BYDLENÍ - Pravidla v rámci podporovaného bydlení.

V následující otázce dotázaní zvolili více než jednu vyhovující variantu, přestože tato možnost nebyla v zadání uvedena. Mluvíme-li tedy o tom, kdo by měl na *dodržování pravidel dohlížet*, tak tři z pěti dotázaných se shodli na tom, že pověřenou osobou by měl být vychovatel, stejně jako tři z účastníků uvádějí jako vhodnou variantu, že by jeden z klientů měl funkci správce a na pravidla dohlížel. Ojedinělý názor uvedl jeden z dotázaných, účastník č. 2: „*sám si dohlížet*“.

Graf 5 - BYDLENÍ - Dohled na dodržování pravidel.

Velmi palčivou se stala otázka otevřeného typu, týkající se *příspěvku na bydlení*. Dva klienti zapsali, že suma, kterou by měli sami přispívat ze svého měsíčního příjmu na podporovanou formu bydlení, by měla být pět tisíc korun, kdy jeden z nich možnost konkretizuje poznámkou – pět tisíc z patnácti tisíc. Další z dotázaných uvedli jako vyhovující sumu šest tisíc a čtyři tisíce korun. Nepřehlédnutelnou nám zůstala odpověď jednoho z dotázaných, který uvedl, že příspěvek na bydlení z měsíčního příjmu by měl být asi 60 až 70 %. (Tento stejný účastník výzkumného šetření dále v dotazníku, v oblasti týkající se práce, uvádí představu o své mzdě 15.000 korun českých netto).

Analýza výsledků oblasti bydlení

První oblastí, na kterou jsme se zaměřili, je **bydlení**. Z dotazníku nám plyne, že klienti jsou seznámeni s formou podporovaného bydlení a je pro ně převážně podstatné vědět, že tuto formu bydlení mohou po odchodu z výchovného ústavu využívat. Čtyři z pěti účastníků výzkumného šetření se shodují na důležitosti podporovaného bydlení, z toho dva jako ideální délku setrvání v tomto zařízení udávají období dvou měsíců, dva další účastníci výzkumného šetření vidí jako optimální délku setrvání časový úsek po dobu jednoho roku.

Pouze jeden z pěti dotázaných odpovídá, že pro něj není důležité mít možnost využití podporovaného bydlení po odchodu z výchovného ústavu, zároveň v další otázce udává, že ani neví nebo nemá představu, jak dlouho by této formy bydlení měl případně využívat.

Další dotaz se vztahoval ke kvalitě následného ubytování po odchodu z výchovného ústavu, mezi vyhovujícími variantami se dva z účastníků výzkumu shodli na možnosti samostatného bytu, jeden z klientů zvolil i možnost domu na půli cesty, jedenkrát zastoupená byla i varianta bydlení u rodičů či jiných příbuzných a stejně tak možnost pokoje či ubytovny.

V otázce pravidel, která by měla vládnout v rámci podporovaného bydlení, se klienti stoprocentně shodli, že by tu měl vládnout určitý systém – pořádek, stejně tak se shodují i na zákazu alkoholu a drog. Tři z pěti dotázaných by povolili otevřenost pro návštěvy a jejich přespání v zařízení a možnost nočních příchodů.

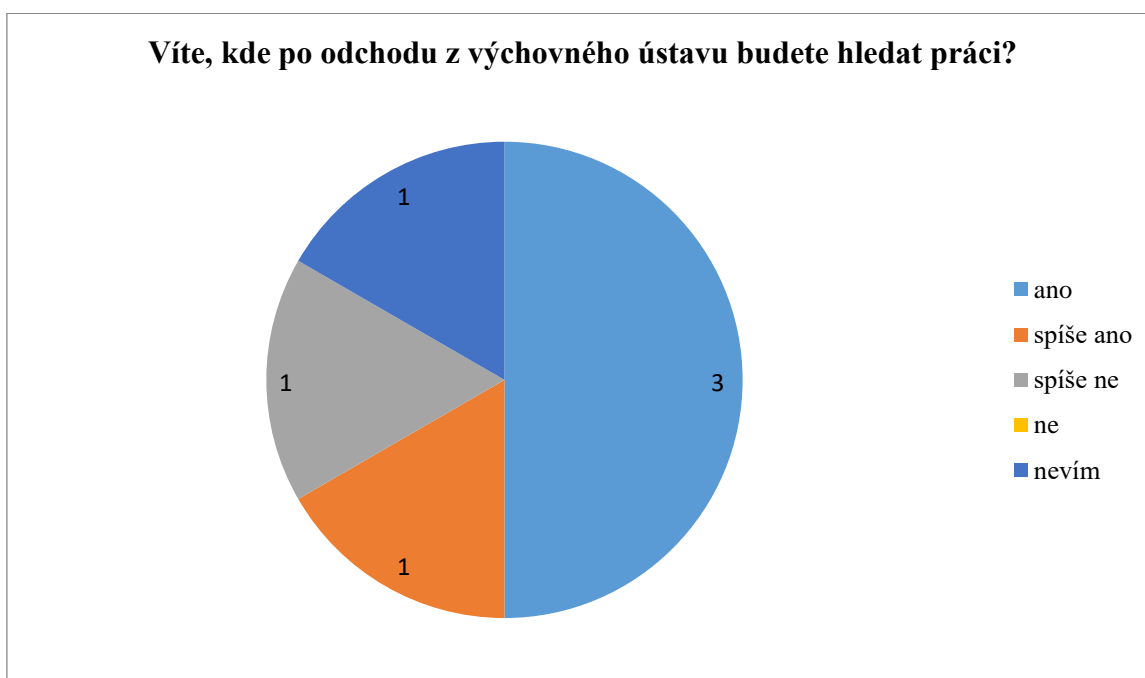
Pokud se ohlédneme za otázkou, tážající se na to, kdo měl na dodržování systému či pravidel dohlížet, tři z pěti dotázaných se shodují na tom, že tuto funkci by měl zastávat vychovatel, stejně tak tři z pěti odpovídají, že by to mohl být právě jeden z klientů, který by zastával funkci správce. Ojedinělým názorem se stal názor jednoho účastníka výzkumného šetření, který uvedl jako možnost, že by si každý na svá pravidla dohlížel sám.

Ptáme-li se na výši příspěvku na bydlení, dva z pěti dotázaných udávají, že výše příspěvku by měla být pět tisíc korun, jeden dotázaný pak uvádí šest tisíc korun, další z dotázaných pak čtyři tisíce korun českých, jeden z dotázaných odpovídá, že příspěvek by měl být 60 – 70 % celkového čistého příjmu.

2.1.2 Oblast práce / uplatnění na trhu práce

Druhá oblast je věnována představám o zaměstnání a uplatnění klienta na trhu práce. V otázce týkající se, zda klienti vědí, *kde* mají po odchodu z výchovného ústavu hledat práci, odpověděli tři z pěti dotázaných, že jednoznačně vědí, kde práci hledat.

Jeden z dotazovaných uvedl, že spíše neví, kde zaměstnání hledat a jeden dotázaný váhá mezi odpovědí, že spíše ví a spíše neví, kde si práci najít, zvolil tedy ve svém dotazníku dvě možné varianty.

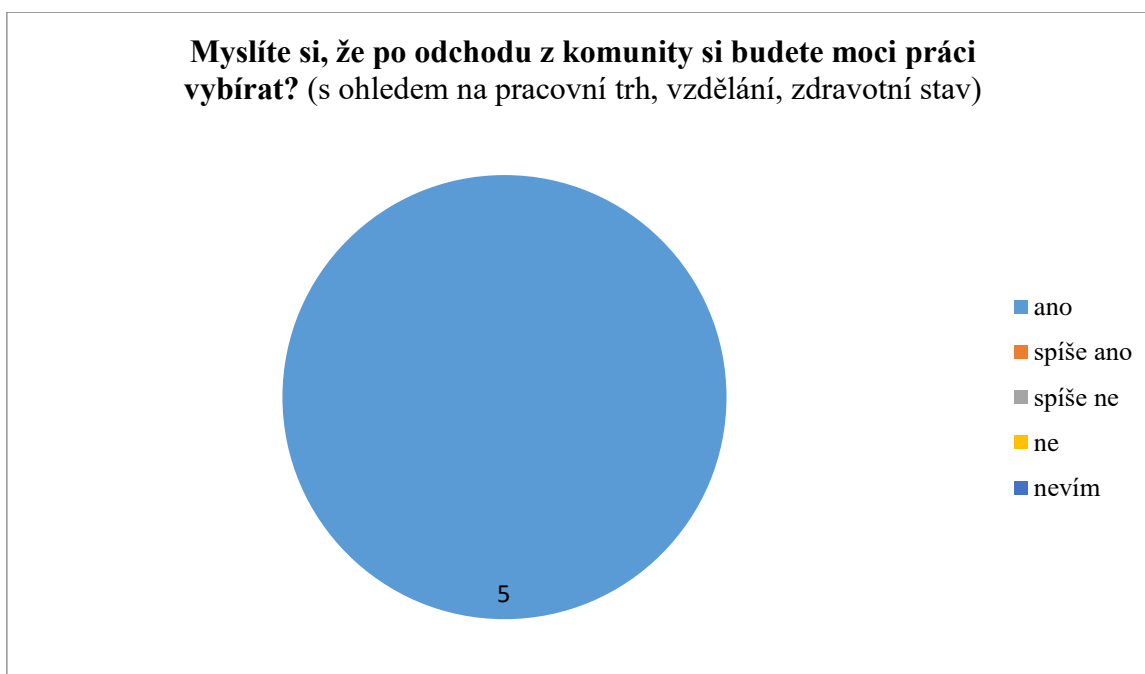
Graf 6 – PRÁCE/UPLATNĚNÍ - Kde hledat práci po odchodu z výchovného ústavu.

Navazující dotaz se týká idejí klientů, o tom, zda mají představu, co chtějí dělat, čím se chtějí žít, až tato chvíle nastane. Tři z pěti dotázaných mají jasno o jejich budoucím směřování na trhu práce. Jeden z dotázaných v této problematice uvádí hlavně svoji nejistotu a obavy, jak si bude vydělávat. S tím souvisí odpověď jednoho z pěti dotázaných, který uvádí, že neví, čím se bude v budoucnu žít.

Graf 7 – PRÁCE/UPLATNĚNÍ - Představy o budoucí profesi.

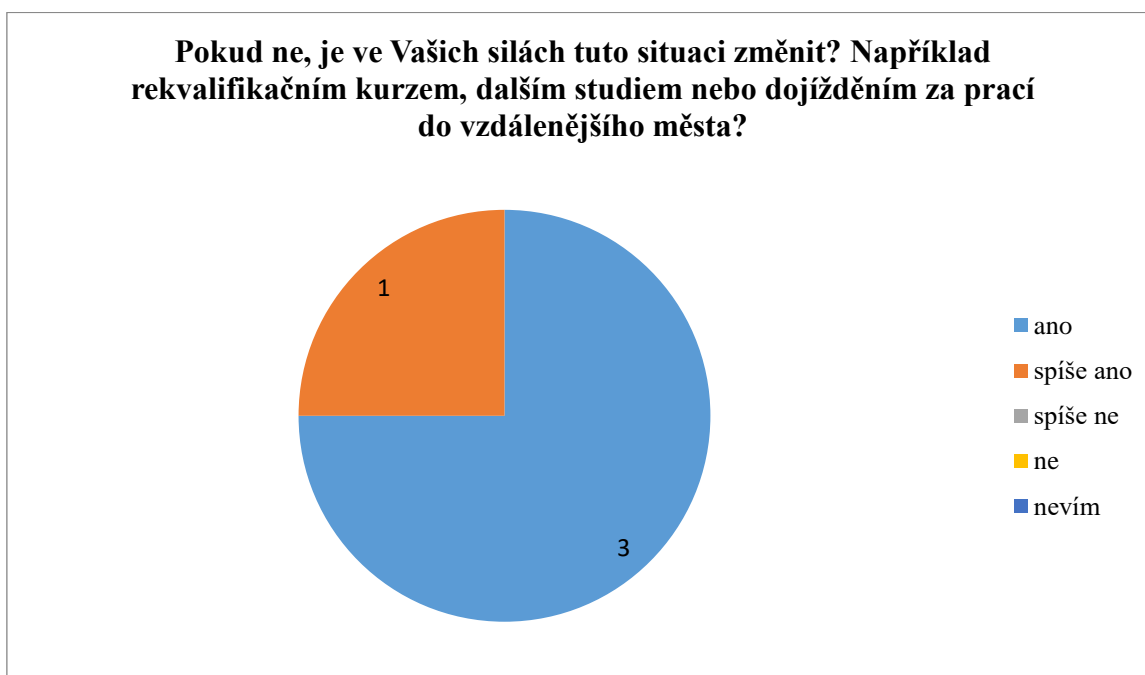
V dotazu, zda si *mohou klienti práci vybírat*, odpověděli všichni dotázaní – „ano“. Jeden z účastníků výzkumného šetření uvedl poznámku „*Pokud mají možnost, tak ano.*“

Graf 8 - PRÁCE/UPLATNĚNÍ - Vybírání z pracovních pozic.

V návaznosti na předchozí otázku, pokud se dotazovaný domnívá, že si klienti vybírat práci nemohou, tak jestli mají nějakou možnost, jak tuto situaci změnit - například možností absolvovat nějaký rekvalifikační kurz, doplnit si studium či dojíždět za prací do vzdálenějšího města, přesto, že na předchozí dotaz odpověděli účastníci jednoznačně ano – tedy, že se domnívají, že klient, opouštějící komunitu, může práci vybírat, tak odpověděli kromě jednoho z pěti dotázaných i na tento dotaz, a to 3 z 5 dotázaných odpovědí ano, že situaci mohou změnit a 1 z 5 dotázaných uvedl, že spíše ano. Z těchto odpovědí nám jasně vyplývá, že klienti jsou do značné míry informováni o možnostech rozšíření svých pracovních kompetencí. Jeden z dotázaných na tento dotaz neodpověděl.

Graf 9 - PRÁCE/UPLATNĚNÍ - Rozšíření pracovních možností.

Poslední otázkou, týkající se oblasti práce, je otevřená otázka směřovaná k financím a to, zda mají dotázaní *představu o svém budoucím platu*. Dva z pěti dotázaných klientů se shodli na sumě 15.000 korun za kvalifikovanou práci, jeden z dotázaných navázal 15.000 až 19.000 korun, přičemž doplnil, že představa je uvedena za kvalifikovanou práci. Jeden účastník průzkumu uvádí svou představu 20.000 tisíc korun za kvalifikovanou práci.

Analýza výsledků oblasti práce a uplatnění na trhu práce

Další oblast je věnovaná práci a uplatnění klientů na trhu práce po odchodu z výchovného ústavu. První dotaz směřuje k informovanosti klientů o tom, zda jsou informováni či obeznámeni s tím, kde mají po odchodu z výchovného ústavu hledat práci, tři z pěti dotázaných uvádí, že vědí, kde mají práci hledat. Jeden z pěti dotázaných uvádí, že spíše neví a jeden z účastníků výzkumného šetření váhá mezi odpovědí, že spíše ví a spíše neví, kde zaměstnání hledat.

Navazující otázka se vztahuje k představám klientů o jejich budoucím zaměstnání, tři z pěti dotázaných uvádějí, že mají jasno, jakou profesi by do budoucna chtěli zastávat, jeden z účastníků výzkumného šetření uvádí, že spíše neví, tedy není si jistý svou budoucí profesí a jeden z dotázaných uvádí, že vůbec neví, netuší, čím se do budoucna bude živit.

V dalším bodě dotazníku se všichni účastníci výzkumného šetření vzájemně shodli, že si práci budou moci vybírat.

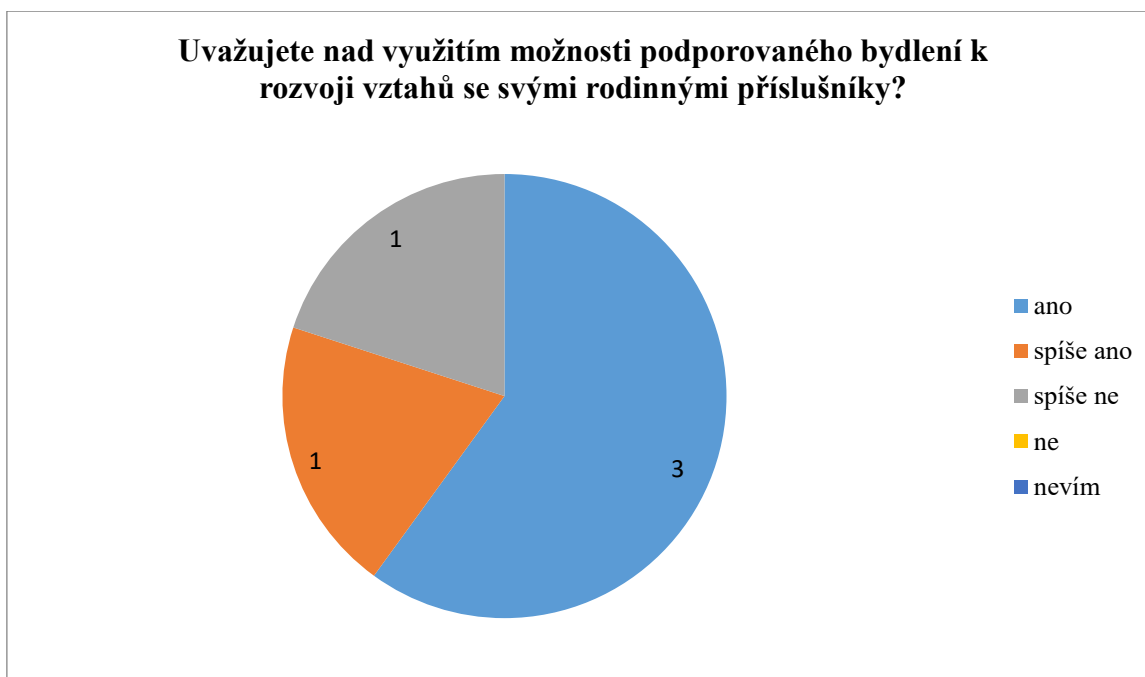
V dalším dotazu účastníci výzkumného šetření odpovídali na otázku týkající se na to, pokud by práci nesehnali po odchodu z výchovného ústavu, tak zda by bylo v jejich silách nějak tuto situaci změnit, např. dojíždět do školy či doplnit si rekvalifikační kurz. Tři z pěti dotázaných odpovědělo, že ano, že by tuto možnost využili, dostali by se do situace, kdy by nemohli sehnat práci. Jeden z dotázaných volí variantu odpovědi spíše ano, jeden z pěti dotázaných neodpověděl. Z toho nám plyne, že klienti jsou dostatečně informováni, co se týče možností při volně povolání a rozšiřování pracovních kompetencí.

Poslední otázkou, spadající do oblasti, týkající se budoucího zaměstnání, je dotaz zaměřený k financím, budoucím výdělkům klientů. Dva z pěti dotázaných se shodují na sumě 15.000 Kč čistého za kvalifikovanou práci, jeden z dotázaných uvádí rozmezí mezi 15. až 19. tisíci korun v čisté mzdě za kvalifikovanou práci. Představy o budoucí výplatě jednoho z účastníků výzkumného šetření jsou dvacet tisíc korun českých za kvalifikovanou práci v čisté mzdě.

2.1.3 Oblast vztahy

První otázka v problematice vztahů byla „*Uvažujete nad využitím možností následné péče k rozvoji vztahů se svými rodinnými příslušníky?*“ Tři z pěti dotazovaných uvedli jednoznačné ano. Tedy že možnost následné péče by mohla sloužit jako možnost rozvoje vztahů s rodinou.

Jeden z dotazovaných zvolil možnost spíše ano a jeden z účastníků uvádí možnost spíše ne.

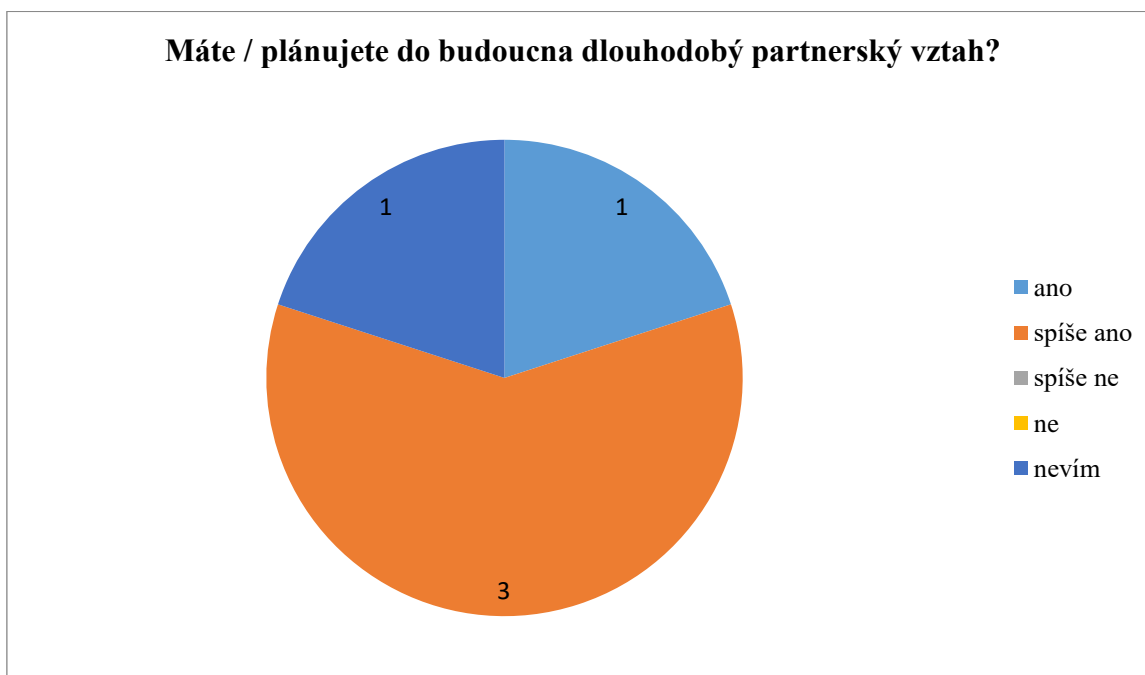
Graf 10 - VZTAHY - Rozvoj vztahů v rámci podporovaného bydlení.

Druhý dotaz oblasti zaměřené na vztahy u účastníků výzkumného šetření zjišťuje možnost klientů *zvažující využití následné péče k navázání partnerských vztahů* – většina, tedy tři z pěti dotázaných, vybrali možnost ano, tedy že zvažují využití tohoto způsobu pomoci v partnerské realizaci. Jeden z pěti dotázaných uvedl odpověď spíše ano a jeden z účastníků průzkumu zvolil možnost spíše ne.

Graf 11 - VZTAHY - Využití podporovaného bydlení k navázání partnerských vztahů.

Další otázka, vážící se k oblasti vztahů, se zaměřuje na představu či možnost plánování budoucího dlouhodobého partnerského vztahu. Tři z pěti dotázaných uvedli možnost spíše ano a jeden jednoznačné ano. Zbývající dotázaný neví.

Graf 12 - VZTAHY - Dlouhodobý partnerský vztah.

Analýza výsledků oblasti – vztahy

Úvodní otázka oblasti, týkající se vztahů, se vztahuje k tomu, zda by klienti chtěli využít následné péče k rozvoji svých rodinných vztahů. Tři z pěti dotázaných se v tomto dotazu shodují, že ano. Jeden z dotázaných uvádí, spíše ano, jeden z účastníků výzkumného šetření odpovídá, že spíše ne.

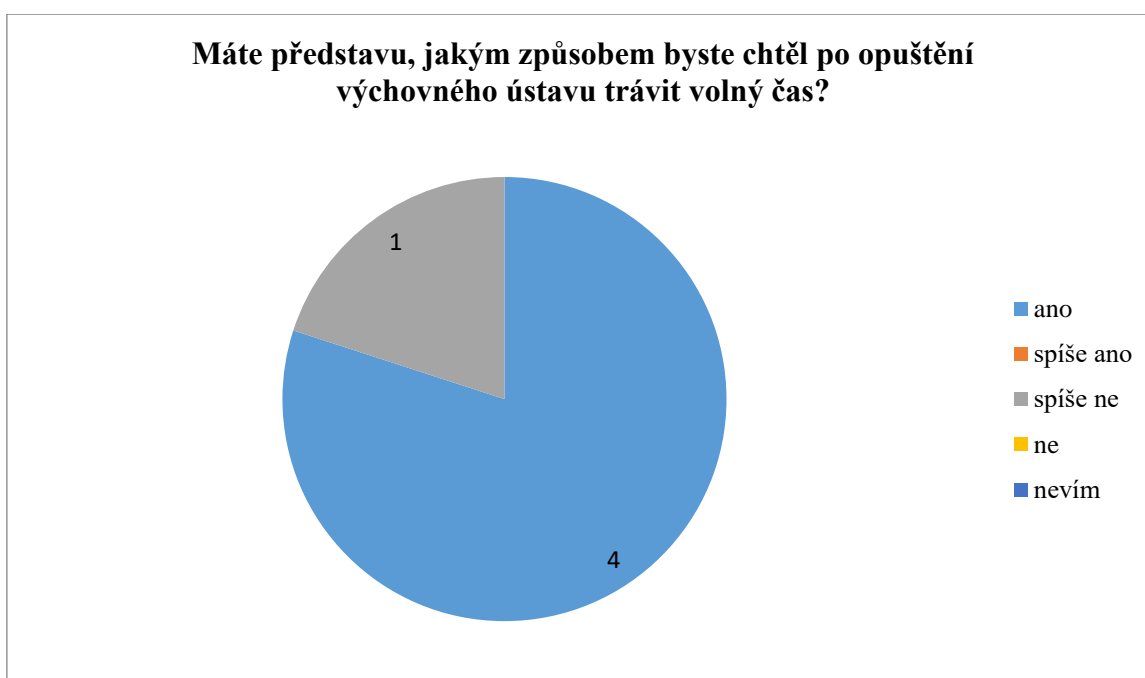
Další otázka je směřována k tomu, zda by následnou péči chtěli využít k navázání partnerských vztahů. Tři z pěti dotázaných odpovídají, že ano. Jeden z pěti dotázaných se přiklání k možnosti spíše ano a jeden z dotázaných uvádí, že spíše ne.

Poslední otázkou tohoto bloku se vztahuje k tomu, zda dotázaní mají či plánují dlouhodobý vztah, tři z pěti dotázaných vybírají možnost spíše ano, jeden z pěti dotázaných zvolil jednoznačně ano a poslední dotázaný neví.

2.1.4 Oblast volný čas

Toto je poslední oblast našeho výzkumného šetření, která zkoumá problematiku vnímání volného času.

Má klient představu, jakým způsobem by chtěl po opuštění výchovného ústavu trávit volný čas? Čtyři z pěti dotázaných uvedli, že tuto představu mají. Pouze jeden z účastníků uvádí, že představu o budoucím trávení času spíše nemá.

Graf 13 - VOLNÝ ČAS - Volnočasové aktivity po opuštění výchovného ústavu.

Dalším otevřeným dotazem je otázka, zaměřující se konkrétněji na představy klientů, představy tedy u dotázaných měly nabýt i *konkrétní formy*. První dotázaný odpovídá, že jeho představa je „*zábava, práce doma*“, představa druhého klienta dostala rozměr: „*založit si po čase rodinu*“, třetí dotázaný uvádí, že jeho představy nejsou žádné. Tento klient v předchozí otázce odpověděl, že nemá představu, jakým způsobem by chtěl trávit v budoucnu čas. Čtvrtý klient si jako konkrétní představu využití volného času po opuštění komunity představuje „*foťbal*“ a pátý dotázaný uvádí odpověď: „*Jít s kamarádama na pivo*“.

Další otevřenou otázkou, pojící se k volnému času, uvádíme, *jakou část dne by měl volný čas zabírat*. Jeden z pěti dotázaných uvádí, že volný čas by měl zabrat 3 hodiny dne, další z účastníků se domnívá, že 3 – 4 hodiny a další klient tuto otázku vyhodnotil pro sebe adekvátním číslem 2 hodiny z celého dne. Dva z dotázaných respondentů se shodují na čtyřech hodinách denně.

Co jsou ale pro dotázané největší problémy, které jim brání v efektivním trávení volného času? To zjišťuje další otevřená otázka. Tři z pěti dotázaných klientů se shodují na odpovědi - *práce*, přičemž jeden z nich konkretizuje odpověď – *práce a finanční problémy*. Ale považujeme tyto odpovědi za totožné. Pouze jeden z dotázaných subjektů jako překážku k efektivnímu plnění času považuje *stres*.

Navazující otázky doplňují základní okruhy.

Následující otázka, otevřeného typu, se vztahuje na to, co by klienti potřebovali od zařízení následné péče, se tři z pěti odpovídajících shodli, že zařízení by mělo poskytovat *finanční podporu* a zbylí dva by se neobešli bez *informací*, přičemž jeden z nich svou odpověď konkretizuje tím, že by potřeboval informace od kurátora.

V otevřeném dotazu na nejdůležitější hodnoty, odpovídá dotazovaný č. 1: „*postarat se o sebe*“, dotazovaný č. 2: „*práce a zdraví*“, třetí účastník: „*bydlení a práce*“, dotázaný č. 4: „*rodina, práce, volný čas*“ a poslední dotázaný jako své nejvyšší hodnoty uvádí: „*bydlení, práce*“. Z těchto odpovědí můžeme vyvodit, že nejdůležitější hodnotou je pro klienty domov a finance.

Analýza výsledků oblasti - volný čas

První dotaz směřoval k tomu, zda mají účastníci výzkumného šetření představu o tom, jak budou chtít po opuštění výchovného ústavu trávit čas, většina, tedy 4 z 5 dotázaných odpovídají, že ano, jeden z dotázaných odpovídá, že představy o svých budoucích volnočasových aktivitách spíše nemá.

Další otázkou byl dotaz otevřeného typu, který se vyptával účastníků výzkumného šetření, jaké by byly jejich ideální představy o volnočasových aktivitách. V této otázce se objevily odpovědi jako: „zábava, práce doma“, „založit si po času rodinu“, „fotbal“, „Jít s kamarádama na pivo“, jeden z dotázaných uvedl, že žádnou představu nemá.

Navazující otázka zjišťuje, jakou část dne by měl volný čas podle dotázaných zabírat. Mezi názory se objevily varianty: 3 hodiny, 3 – 4 hodiny, 2 hodiny, dva z účastníků výzkumného šetření se shodli na čtyřech hodinách denně.

Úkolem dalšího dotazu bylo zjistit, jaké jsou problémy, které dotázaným brání v efektivním trávení času. Jako nejčastější překážku dotázaní vidí *práci* (3 z 5 dotázaných), dále se objevují i odpovědi: *finanční problémy* a *stres*.

Dva nadcházející dotazy byly položeny pro doplnění a rozvinutí otázek ze čtyř základních bloků dotazů.

První z této skupinky dotazů informuje o tom, co by klient odcházející z výchovného ústavu uvítal od zařízení následné péče, zde se 3 z 5 dotázaných shodují, že je to *finanční podpora*, zbylí dva účastníci výzkumného šetření udávají, že by uvítali dostatek *informací*.

Poslední otevřený dotaz se táže na nejvýše postavené hodnotu účastníků výzkumného šetření, zde se objevují odpovědi jako: „*postarat se o sebe*“, „*práce a zdraví*“, „*bydlení a práce*“, „*rodina, práce a volný čas*“, „*bydlení, práce*“.

Celkové shrnutí výsledků dotazníkové části

V oblasti **bydlení** je pro klienty odcházející z výchovného ústavu, ve velké míře, důležitá možnost podporovaného bydlení, a to v bud' v délce dvou měsíců, nebo jednoho roku. Jako úroveň toho bydlení si dokážou dotázaní představit samostatný byt, pokoj či ubytovnu, dům na půli cesty či bydlení u rodičů/ příbuzných. Mezi pravidly, která by si dotázaní dokázali představit, že by tu vládly, by se zařadil: systém – pořádek, zákaz alkoholu a drog, noční příchody, možnosti návštěv a jejich přenocování. Na tato pravidla by mohl dohlížet vychovatel, jeden z klientů ve funkci správce či se objevil názor, že každý by si dohlížel sám. Mluvíme-li o výši příspěvku na bydlení jako vyhovující přichází 4 z 5 klientů příspěvek v rozmezí 5 – 6 tisíc korun českých, což by zhruba odpovídalo ¼ jejich představ o celkovém měsíčním platu, v čisté mzdě.

Další okruh otázek se zaměřil na **práci a uplatnění na trhu práce**, kdy 3 z 5 klientů vědí, kde mají po odchodu z výchovného ústavu hledat práci a zároveň mají představu o svém budoucím zaměstnání, zbylí dva účastníci výzkumného šetření si jistí nejsou ani v jednom z dotazů. Zároveň se všichni dotázaní domnívají, že si z nabídek práce budou moci vybírat. A pokud ne, tak jsou 4 z 5 dotázaných přesvědčeni, že tuto situaci budou moci změnit rozšířením svých pracovních kompetencí. Co se měsíční mzdy týče, tak se představy klientů pohybují mezi 15. – 20. tisíci Kč za kvalifikovanou práci v čisté mzdě.

První otázka, věnovaná problematice **vztahů**, se zaměřila na to, zda klient bude chtít po odchodu z výchovného ústavu využít následnou péči pro rozvoj vztahů s rodinou, 4 z 5 dotázaných se přiklání k možnosti ano. Druhý se dotaz se ptá, zda by klienti využili možnosti následné péče pro navázání partnerského vztahu, opět se 4 z 5 dotázaných přiklání k možnosti ano, stejně tak se 4 z 5 dotázaných přiklání k tomu, že do budoucna plánují dlouhodobý partnerský vztah.

Co se týče budoucích **volnočasových aktivit** účastníků výzkumného šetření, 4 z 5 dotázaných uvádějí, že mají představu o jejich podobě, tyto představy měly nabýt i konkrétních představ, ty dotázaní uvedli jako: zábava, práce doma, rodina, fotbal, pivo s kamarády. Tyto volnočasové aktivity by byly pro dotázané optimální v rozsahu 2 až 4 hodin denně. Problémy, které by jim v těchto potencionálních aktivitách měly bránit, jsou: práce, finance, stres.

Doplňující dotazy se vztahují k tomu, co by klienti uvítali od zařízení následné péče, jako varianty uvádějí dotázaní finanční podporu a informace.

Mezi hodnoty které jsou pro účastníky výzkumného šetření nejdůležitější, se řadí na první pozici práce, dále bydlení, zdraví, volný čas a rodina.

2.2 Druhá část výzkumného šetření - rozhovory

Druhou část svého výzkumného šetření jsem se rozhodla realizovat formou *rozhovoru*, pro zjištění reality a současné situace mi přišla nejpříhodnější právě tato forma dotazování, zjišťování informací. Přijde mi, že právě tato metoda výzkumného šetření mi v této části pomůže vyzískat veškeré důležité informace, které budou pro výzkumné šetření přínosné.

Dialogy v kompletním znění jsem pro jejich rozsáhlost vložila do příloh.

2.2.1 Rozhovory s klienty

Nejprve jsem se tedy zabírala rozhovory s klienty. Domluva byla s některými z nich velice komplikovaná. Z počátku jsem všechny klienty kontaktovala přes sociální síť, dále jsme se dohodli na osobní schůzce v rámci výchovného ústavu. S určitými jedinci se nebylo možné sejít, a proto rozhovor proběhl formou telefonního rozhovoru nebo přes sociální síť, žádný z rozhovorů nebyl nahráván.

Pro jejich rozsah jsou rozhovory v písemné formě vloženy na CD v přílohách.

Rozhovory se pevně držely daných otázek, které jsem sestavila na základě čtyř okruhů, které jsem využila i v první části výzkumného šetření – v metodě dotazníků (bydlení, práce a uplatnění na trhu práce, mezilidských vztahů a volnočasových aktivit).

Otázky směřovaly k jejich zařazení do běžného života, zda se jedincům podařilo v těchto oblastech začlenit do společnosti.

Analýza výsledků rozhovorů s klienty

Vzhledem k rozsahu rozhovorů s klienty, jsem celý jejich obsah vložila do příloh. Zde uvádím stručné shrnutí jejich obsahu.

Účastník č. 1 – *rozhovor proběhl na základě osobní schůzky v rámci výchovného ústavu*: odešel z výchovného ústavu před půl rokem, po odchodu žil u matky, která ho vyhodila, nyní žije u přítelkyně. Není v kontaktu s rodinou. Není zaměstnaný, ale zkoušel různá zaměstnání, nyní jej živí přítelkyně, práci si nehledá. Volný čas tráví na mobilním telefonu. Jsou pro něj důležité peníze, oblečení a slušný mobilní telefon.

Účastník č. 2 – *rozhovor proběhl na základě osobní schůzky v rámci výchovného ústavu*: opustil výchovný ústav před jedním rokem, po odchodu si pronajal vlastní byt, ve kterém stále žije. Je zaměstnaný, mimo obor, ve kterém je vyučený. Má přítelkyni a malého syna. Se svou rodinou není v kontaktu. Volný čas tráví ve společenských zařízeních s přáteli. Důležité je pro něj zaplatit nájem, jídlo, benzín a koupit si cigarety.

Účastník č. 3 – *rozhovor proběhl na základě telefonického rozhovoru*: odešel z výchovného ústavu před jedním rokem, posléze šel k matce, která jej kvůli drogám poslala na odvykací kúru do psychiatrické léčebny, kde se nyní nachází. Před odchodem do léčebny se živil krádežemi. Je nezadaný, s matkou je v kontaktu, navštěvuje jej v léčebně. Volný čas tráví na mobilním telefonu nebo kouká na videa na YouTube, skládá také texty – rapuje. Jako své nedůležitější potřeby uvádí: cigarety, drogy, peníze a oblečení.

Účastník č. 4 – *rozhovor proběhl na základě osobní schůzky v rámci výchovného ústavu*: zůstal ve výchovném ústavu na dohodu o dobrovolném setrvání do vyučení. Každý víkend dojíždí k matce, kde chce i po odchodu z výchovného ústavu bydlet, později plánuje vlastní byt. Občasně dochází na brigády. Partnerský vztah nemá. Volný čas tráví na mobilním telefonu, sledováním videí na YouTube, hraním her na X-Boxu, na počítači. Jako své potřeby zmiňuje: peníze, domov a práci.

Účastník č. 5 – *rozhovor proběhl na základě telefonického rozhovoru*: odešel z výchovného ústavu před jedním rokem, po odchodu bydlel v domě na půli cesty, porušoval pravidla, protože byla stejná jako ve výchovném ústavu a byl vyhozen. Nyní žije na ulici s kamarády, svou situaci nijak měnit nechce, zaměstnání si nehledá. Partnerský vztah nemá,

děti do budoucna nechce, v kontaktu s rodinou není. Volný čas tráví touláním se. Své nejdůležitější potřeby vidí v penězích, cigaretách a suchém místě na spaní.

Celkové shrnutí výsledků rozhovorů s klienty

3 z 5 účastníků odešli z výchovného ústavu před jedním rokem, jeden z pěti dotázaných odešel před půl rokem, jeden účastník setrval na dohodu o dobrovolném setrvání do vyučení.

Účastníkům výzkumného šetření, kteří odešli z výchovného ústavu, nyní nejvíce schází jistoty, které jim zařízení poskytovalo a to: bydlení, peníze. Naopak jedinci, který se rozhodl dobrovolně ve výchovném ústavu nadále setrvat, chybí domov a volnost. Volnost postrádá i jeden z účastníků, který se momentálně nachází v psychiatrické léčebně.

Podporované formy **bydlení** (Dům na půli cesty) využil pouze jeden z účastníků výzkumného šetření, dva z pěti účastníků se ubytovali u rodičů, jeden z pěti účastníků setravá ve výchovném ústavu na dohodu o dobrovolném pobytu a jeden z dotázaných si díky sirotčímu důchodu mohl dovolit pronajmout vlastní byt.

V oblasti **práce a uplatnění na trhu práce**, je aktuálně na plný pracovní úvazek zaměstnaný pouze jeden z pěti účastníků výzkumného šetření. Jeden z dotázaných dochází na pravidelnou brigádu (stále studuje), 3 z 5 účastníků výzkumného šetření zaměstnání nemají, ani nevyhledávají.

Co se **vztahů** týče, dva z pěti dotázaných mají dlouhodobý partnerský vztah, z toho jeden má dokonce malého syna. Tři z dotázaných jsou nezadaní a neplánují do budoucna ani potomstvo. Se svými rodinnými příslušníky jsou v kontaktu pouze dva z pěti dotázaných.

Svůj **volný čas** tráví 3 z 5 dotázaných na mobilním telefonu, nejčastěji sledováním videí na YouTube. Dva z pěti dotázaných tráví volný čas s přáteli, jeden účastník výzkumného šetření ve společenských zařízeních, druhý dotázaný – touláním se. 4 z 5 dotázaných nemají více než jednu zálibu, tou je většinou technika – internet. Žádný z dotázaných netráví svůj volný čas aktivní formou. Všichni z dotázaných odpovídají, že mají dostatek volného času.

V otázce **potřeb klientů**, jsou pro všechny dotázané důležité peníze, pro 4 z 5 dotázaných je to zároveň i bydlení, 3 z 5 uvádějí jako důležitou potřebu cigarety.

Pro zachování objektivitu výzkumného šetření, jsem se rozhodla provést rozhovory s pracovníky, kteří byli těmito klientům průběhu jejich působení ve výchovném ústavu nejbližší, tedy etoped a vychovatel.

Zajímala jsem se jakou následnou péčí, jedincům po odchodu poskytují – pokud vůbec poskytují, jaká je následná komunikace, zda je jejich povolání naplňuje a jaká byla jejich očekávání o začlenění do společnosti účastníků výzkumného šetření.

2.2.2 Rozhovory s pracovníky výchovného ústavu

Pro objektivitu výzkumného šetření jsem se rozhodla doplnit situaci klientů o názory lidí, kteří byli klientům v průběhu jejich ústavní výchovy nejbližší. Vyzpovídala jsem tedy dva vychovatele, dále vedoucího vychovatele, etopeda, psychologa a ředitele působící při výchovném ústavu.

Otázky pro pracovníky výchovného ústavu jsem směřovala na témata zabývající se tím, zda jedinci po odchodu z výchovného ústavu zpětně využívají služby, které jim poskytují; zda oni sami mají zpětný zájem či udržují kontakt s jedinci, kteří výchovný ústav opustili; zda si myslím, že jedince dostatečně připravují na budoucí život; jak pohlížejí na jejich budoucí začlenění do společnosti.

Rozhovory probíhaly osobně v prostorách výchovného ústavu, striktně se držely daných bodů.

Analýza výsledků rozhovorů s pracovníky výchovného ústavu

Otázky pro pracovníky výchovného ústavu jsem směřovala na témata zabývající se tím, zda jedinci po odchodu z výchovného ústavu zpětně využívají služby, které jim poskytují; zda oni sami mají zpětný zájem či udržují kontakt s jedinci, kteří výchovný ústav opustili; zda si myslím, že jedince dostatečně připravují na budoucí život; jak pohlížejí na jejich budoucí začlenění do společnosti.

Jak jsem již uvedla, požádala jsem o rozhovor šest pracovníků výchovného ústavu a to – dva vychovatele, vedoucího vychovatele, etopeda, ředitele a psychologa.

Rozhovory s pracovníky zařízení se striktně držely daných otázek a stanovených bodů.

Celkové shrnutí výsledků rozhovorů s pracovníky výchovného zařízení

První dotaz, směřovaný na pracovníky výchovného ústavu, byl mířen na to, zda klienti, kteří zařízení opustili, ozývají zpět a využívají služeb, poradenské činnosti či psychické podpory, načež dotázaní většinou odpověděli, že jejich následných služeb využívají minimálně, velice sporadicky.

3 z 6 dotázaných pracovníků se dále zajímají o osudy jedinců odešlých z ústavní výchovy, psycholog uvádí, že obvykle dostává veškeré informace z první ruky, dva z šesti dotázaných pracovníků uvádějí, že se o osudy jedinců zajímají pouze v případě, je-li zájem i z jejich strany.

S komunikací s návaznými zařízeními jsou 3 pracovníci z 6 spokojeni, 2 dotázaní uvádějí, že komunikace není – jeden však dodává, že občasná komunikace je s domy na půli cesty, jeden z dotázaných uvádí, že by komunikace mohla být intenzivnější.

5 z 6 dotázaných pracovníků výchovného ústavu uvádí, že je práce baví a naplňuje, mají zájem v práci s klienty, těší se z jejich úspěchů, snaží se zlepšovat jejich standarty, vedou je k novým činnostem. Jeden z dotázaných uvádí, že práce jej naplňuje „přiměřeně“ a těší se z úspěchů dětí.

Mluvíme-li o konkrétních účastnících výzkumného šetření, do jejich procesu výchovy od začátku do konce se zapojilo 5 z 6 dotázaných pracovníků. Všichni dotázaní jsou dlouholetí zaměstnanci výchovného ústavu, pouze paní psycholožka nastoupila do zařízení teprve před pěti měsíci, z toho důvodu neabsolvovala proces výchovy žádného z účastníků výzkumného šetření, přesto mi její pohled na situaci přijde důležitý a zároveň jsem chtěla dodržet strukturovanost rozhovorů. Proto byl následující dotaz pro paní psycholožku upraven a dotazoval se na to, jaká jsou její očekávání o osudech jedinců odešlých ze zařízení obecně, načež odpovídá, že mnohdy, se vracejí do původního patologického prostředí, pro zbylých 5 dotázaných pracovníků tato otázka směřovala konkrétně na účastníky našeho výzkumného šetření.

Očekávání pracovníků o začlenění do společnosti účastníků výzkumného šetření byla ve velké míře naplněna.

Bavíme-li se s pracovníky výchovného ústavu o názoru na možnosti bydlení po odchodu z výchovného zařízení, pouze jeden z dotázaných pracovníků se domnívá, že jedinci mají nedostatek možností ubykace po odchodu z výchovného ústavu a domy na půli

cesty mu přijdou nedostačující. Zbylí pracovníci si myslí, že domy na půli cesty jsou vhodnou alternativou, avšak jedinci odešli z výchovného ústavu je využívají v minimální míře 20 % a pokud ano, maximálně do měsíce toto zařízení opouštějí, protože nejsou schopni dodržovat pravidla. Většinou se vracejí domů do patologického prostředí k rodičům.

Co se týče přípravy na samostatné bydlení, pracovníci se domnívají, že příprava klientů na odchod je dostatečná, avšak děti o ni nemají zájem. Jeden z pracovníků doplňuje, že příprava je dostatečná pouze na teoretické úrovni, co se týče praktické části, vidí jako vhodné malometrážní startovací byty při výchovném zařízení.

Pro usnadnění dětem začlenit zpět do života, pomáhají pracovníci různými způsoby, jsou to buď spolupráce s neziskovými organizacemi, pobyty mimo zařízení, učení hospodaření s finančními prostředky, tak třeba i pomoc po odchodu například s hledáním zaměstnání.

Zpětná vazba klientů po odchodu ze zařízení je také minimální, málokdo se ozve, většinou nepracují v oboru, kterým se zabývali na střední škole, protože nepracují vůbec, dle pracovníků, končí většinou na ulici nebo po spáchání trestné činnosti ve vězení.

Jako nejvyšší hodnoty klientů se pracovníci výchovného ústavu domnívají, že klienti mají konzumní a materiální způsob života – peníze, ale i vztahy, svobodu.

3 ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Praktickou část jsem rozdělila do dvou částí a to: část vedenou metodou dotazníků a rozhovory.

V dotazníkové části mě u klientů zaujaly jejich představy, nebyly to nijak skromné plány, především, co se financí týče. Avšak jejich učební obory, jim nabízely pro budoucí zaměstnání velice slibné zítřky – z pohledu aktuálních nedostatků pracovníků, jak v gastronomické sféře, tak i v technicky zaměřených oborech. Předpokladem by byla však jejich píle, zdatnost a pracovitost.

Výzkumné šetření se zaobíralo 4 základními sférami: bydlení, práce a uplatnění na trhu práce, vztahů a volného času.

Co se bydlení týče, v první části výzkumného šetření – v dotazníkovém oddílu, klienti měli vcelku jasně dané požadavky a nároky na své budoucí bydlení, stejně tak měli většinou jasno, jakému povolání se chtějí dále věnovat, kde samotnou práci hledat a jaké finanční ohodnocení by za ni měli mít. Jasno má většina i v budoucích volnočasových aktivitách.

Čas po opuštění výchovného ústavu se chtěli většinou věnovat rozvoji rodinných a partnerských vztahů.

První výzkumná otázka šetření zněla: *„Jaké procento jedinců opouštějící ústavní výchovu se úspěšně začlení (v oblasti bydlení, práce a uplatnění na trhu práce, vztahů a volnočasových aktivit) do běžného života?“* Odpovědí, plynoucí z výzkumného šetření, je zhruba 20 % - tuto variantu předpokládali i někteří ze zaměstnanců zařízení. U jednoho klienta z pěti účastníků výzkumu můžeme mluvit o úspěšném začlenění do běžného života, pomineme-li klienta, který ve výchovném ústavu setrval na dohodu o dobrovolném setrvání do vyučení. Tento výsledek uváděli ze zkušeností v rozhovorech i zaměstnanci výchovného ústavu. Odpovědí tedy je, že úspěšně se do běžného života, v našich zkoumaných oblastech, začlení zhruba 20 % jedinců, a to i dle zkušeností zaměstnanců zařízení.

Další výzkumná otázka se táže na to, *zda jedinci, opouštějící výchovný ústav, mají dostatečné informace o možnostech do budoucnosti.* Díky dotazníkovému šetření i následným rozhovorům s pracovníky výchovného ústavu jsme zjistili, že klienti jsou o svých možnostech obeznámeni, z rozhovorů s pracovníky zařízení dokonce vyplývá, že oni by rádi s klienty o možnostech týkajících se budoucnosti diskutovali nebo se jimi více zaobírali, problémem je

však to, že je tyto skutečnosti nezajímají, nemají zájem o pomoc či rady. Můžeme se jen domnívat, proč tomu tak je, zda je to otázka sebestřednosti, tedy toho, že si klienti myslí, že si dokážou sami pomoci nejlépe, nebo si myslí, že pozitivní budoucnost jim tak nějak sama „spadne do klína“.

Poslední výzkumná otázka se zabývá tím, *jak se představy klientů opouštějících výchovný ústav liší od jejich následné reality*. Ideje se od skutečnosti liší dosti významným způsobem. Při prvním setkání s klienty každý z nich oplýval vidinami o svobodě, o možnostech, které se jim naskytují, o blahobytném životě. Problémem je však to, že pro to všechno by museli sami něco udělat, což se jim ne úplně chce. Mnohdy jsou veškeré naděje na nový život zabity návratem do patologického prostředí, tedy zpět do rodiny, do stejného kolektivu – ze kterého byli vytrženi.

Aby se jedinec úspěšně začlenil do společnosti, je potřeba příznivost mnoha faktorů. Druhá schůzka nebo kontakt s klienty po opuštění výchovného ústavu nebyl už tak optimistický a radostný jako ten první, který byl plný plánů a představ. Jeden z klientů zůstal na ulici, druhý se aktuálně léčí v psychiatrické léčebně, třetí se nechává žít svou přítelkyní. O úspěchu můžeme mluvit pouze u jednoho z klientů, který má svou vlastní rodinu, přítelkyni a dokonce malého syna, trvalou práci, tedy stálý příjem peněz a střechu nad hlavou. U posledního účastníka výzkumného šetření nelze komparovat představy versus realitu, protože zůstal ve výchovném ústavu na dohodu o dobrovolném setrvání do vyučení.

Poslední část mé studie zkoumala i pohled pracovníků výchovného ústavu. O názor jsem poprosila dva vychovatele, dále vedoucího vychovatele, etopeda, psychologa a ředitele zařízení. Ti v rozhovorech potvrdili všechny výsledky, které vyplynuly z výzkumných otázek mého šetření.

V závěru se tedy můžeme pouze domnívat, co je příčinou malé úspěšnosti začlenění jedinců do společnosti, zda je to neinformovanost v důsledku toho, že klienty informace poskytované ústavem nezajímají či nedostatečná motivovat ze strany pracovníků zařízení nebo samotný nezájem konkrétních účastníků výzkumného šetření.

ZÁVĚR

Výběrem tématu Možnosti následné péče o jedince, opouštějící zařízení pro výkon institucionální výchovy, jsem chtěla, v první řadě, poukázat na komplikovanost odchodu jedinců z institucionální výchovy, v mém případě pak konkrétně z výchovného ústavu. Tato problematika je velice spletitá z toho důvodu, že jedinec se ze dne na den ocitne v realitě a musí jednat sám za sebe, takřka bez pomoci ostatních.

Charakterizovala jsem životní etapu klienta opouštějícího institucionální výchovu, tedy mladého dospělého jedince, jeho změny vztahující se k tomuto období, a to jak proměny psychosociálních, kognitivních, tak i emočních stránek osobnosti.

Definovala jsem samotnou institucionální výchovu, kterou jsem rozčlenila a zaměřila se na její kladné i záporné stránky. Nahlédla jsem se i na její legislativní stránku a zaměstnance, to vše jsem konkretizovala především na výchovný ústav, který je stěžejní pro mé téma.

Zmapovala jsem možnosti, jakých může po odchodu ze zařízení klient využít, jaké jsou pro něj možnosti ubytování, zaměstnání. Ale také, kde může žádat o pomoc či radu, jak ze strany státu, výchovného ústavu, tak i ze strany neziskových organizací.

Ve druhé části bakalářské práce jsem v rámci výzkumného šetření komparovala představy jedinců s následnou realitou, a to v oblasti bydlení, práce a uplatnění na trhu práce, mezilidských vztahů a volnočasových aktivit.

Pro první část tohoto šetření byla uplatněna dotazníková metoda šetření s pěti klienty Výchovného ústavu v Olešnici na Moravě, kteří v následujících měsících měli opustit zařízení. Tato část nás měla za úkol seznámit s představami klientů, o tom co s nimi bude dál, po odchodu ze zařízení. Jejich představy byly optimistické a řekla bych, že nijak skromné, proto mě daleko více zajímala i následná realita, jak se účastníci výzkumného šetření se svými osudy poperou.

Druhá část šetření byla realizována zhruba rok po dotazníkovém průzkumu, zvolenou metodou byly rozhovory, které mi měly napomoci dostat se blíže k jádru problému. Uskutečnit se mi je podařilo prostřednictvím výchovného ústavu a sociálních sítí. Tato část byla opět zaměřena na dotazy týkající se čtyř oblastí – bydlení, práce, vztahy a volnočasové aktivity. Realita nebyla tak příjemná, jak si účastníci výzkumného šetření představovali.

Pouze o jednom z pěti dotázaných lze mluvit jako o jedinci úspěšně začleněném v běžném životě, ve všech zkoumaných životních sférách.

Výzkumné šetření jsem se pro jeho objektivní pohled rozhodla rozšířit o rozhovory s pracovníky zařízení, konkrétně pak o názory dvou vychovatelů, vedoucího vychovatele, etopeda, psychologa a ředitele výchovného ústavu.

Překvapila mě skutečnost, že mnozí pracovníci výchovného ústavu, jak sami uvedli, by klienty rádi do budoucího života připravili, ale jedinci o tuto možnost nemají zájem. Taktéž mě udivilo, že stát v následné pomoci po odchodu příliš nefiguruje a pomoc po odchodu není nijak konkrétně v legislativě ukotvena, mluví sice o následné pomoci, avšak zákon opomíná zmínit skutečnost, do jaké míry má být pomoc aplikovaná, ani kým.

Jsem ráda, že se mi podařilo touto prací upozornit na nedostatky, které v rámci tohoto tématu jsou. Doufám, že tato práce bude přínosem, jak pro pracovníky zařízení – kteří díky této studii mohou rozkrýt jádro problému, zjistit, na čem a jak pracovat s klienty, ale i s návaznými zařízeními, jak odchozí jedince více motivovat – i k samotnému řešení toho, co bude po odchodu následovat.

Přínosem může být i pro klienty samotné, kteří se teprve k odchodu chystají, užitečná může být v tom, aby právě jejich budoucnost byla taková, jakou si ji ještě v zařízení představují.

A beze sporu může být výhodná pro studenty speciálně pedagogických oborů, kteří si díky ní mohou udělat reálnou představu o tom, jak s klienty pracovat, v jakých ohledech je třeba jim trochu více pomoci, či na čem zapracovat, k čemu je více motivovat a taky jaká je realita úspěšnosti začlenění jedinců odcházejících z výchovných ústavů.

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

1. ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální péče: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5148-1.
2. BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. ISBN 978-80-7476-020-4.
3. BĚLÍK, Václav, Stanislava HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.
4. HUTYROVÁ, Miluše. *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1190-3.
5. KRÍSTEK, Adam. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, xvii, 324 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-821-6.
6. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
7. MAŇÁK, Josef. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1031-2.
8. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Panorama, 1990. Pyramida (Panorama). ISBN 80-7038-078-0.
9. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.
10. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
11. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. II, Dospělost a stáří. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
12. VITÁSKOVÁ, Kateřina. *Etopedie: vybrané okruhy etopedické problematiky*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7368-123-4.
13. ŽUFNÍČEK, Jan, PACNEROVÁ, Helena a Adéla ZELENDA KUPCOVÁ, ed. *Vybraná témata vychovatelské praxe: inspirace pro vychovatele v zařízeních*

ústavní a ochranné výchovy. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. ISBN 978-80-87258-43-9.

Právní předpisy

1. Zákon č. 109 /2002 Sb. ze dne 5. února 2002, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>.
2. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>.
3. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.
4. Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Internetové odkazy

1. Azylové domy. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://socialnisluzby-ipjmk.cz/ip-i/sluzby-zarazene-do-projektu/azylove-domy/>
2. BITTNER, Petr, HAVIGEROVÁ, Jana, JANIŠOVÁ, Ivana. *Děti z ústavů!. Liga lidských práv, 2007.* [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <http://lp.cz/publikace/deti-z-ustavu/>.
3. GOTTWALDOVÁ, Martina a kol. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života*. Chrudim, 2006. [online] [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/567106-Dlouhodobapriprava-deti-s-narizenou-ustavni-vychovou-na-vstup-do-samostatneho-zivota.html>.
4. KOPŘIVOVÁ, Lenka. *Odchod dětí z dětského domova*. Brno, 2006. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/68622/pedf_m/DP_Koprivova.pdf. Diplomová práce.
5. Kriminální a delikvence – adresář organizací. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-adresar-organizaci>
6. Lata. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <http://www.lata.cz/o-nas/kdo-jsme/>.

7. MARTIŠKOVÁ, Zuzana. *Odchod plnoletých z dětských domovů*. Pardubice, 2012. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1416932563.pdf>. Bakalářská práce.
8. Pestalozzi. [online]. [cit. 2019-06-01]. Dostupné z: <https://pestalozzi.cz/>.

SEZNAM GRAFŮ

1. Graf 1 - BYDLENÍ - Důležitost možnosti využití podporovaného bydlení po odchodu z výchovného ústavu
2. Graf 2 - BYDLENÍ - Optimální délka využití podporovaného bydlení.
3. Graf 3 - BYDLENÍ - Kvalita podporovaného bydlení
4. Graf 4 - BYDLENÍ - Pravidla v rámci podporovaného bydlení.
5. Graf 5 - BYDLENÍ - Dohled na dodržování pravidel.
6. Graf 6 – PRÁCE/UPLATNĚNÍ - Kde hledat práci po odchodu z výchovného ústavu.
7. Graf 7 – PRÁCE/UPLATNĚNÍ - Představy o budoucí profesi.
8. Graf 8 - PRÁCE/UPLATNĚNÍ - Vybírání z pracovních pozic.
9. Graf 9 - PRÁCE/UPLATNĚNÍ - Rozšíření pracovních možností.
10. Graf 10 - VZTAHY - Rozvoj vztahů v rámci podporovaného bydlení.
11. Graf 11 - VZTAHY - Využití podporovaného bydlení k navázání partnerských vztahů.
12. Graf 12 - VZTAHY - Dlouhodobý partnerský vztah.
13. Graf 13 - VOLNÝ ČAS - Volnočasové aktivity po opuštění výchovného ústavu.

SEZNAM PŘÍLOH

Přílohy jsou pro svou rozsáhlost vloženy na CD, které je součástí bakalářské práce.

Příloha č. 1: Dotazník – vzor

Příloha č. 2: Dotazníky vyplněné klienty

Příloha č. 3: Kompletní rozhovory s klienty

Přílohy č. 4: Kompletní rozhovory se zaměstnanci výchovného ústavu

ANOTACE

Jméno a příjmení: Simona Kotková

Katedra: Ústav speciálněpedagogických studií

Fakulta: Pedagogická

Vedoucí práce: Mgr. Miluše Hutýrová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Název práce:

Možnosti následné péče o jedince opouštějící zařízení pro výkon institucionální výchovy

Název práce v angličtině:

Possibilities of the Aftercare for Individuals Leaving the Establishment for Institutional Education

Anotace práce:

Bakalářská práce je zaměřena na odchod mladých dospělých z institucionální výchovy, konkrétně pak z výchovného ústavu.

Teoretická část pomocí odborné literatury charakterizuje životní etapu mladé dospělosti, mapuje institucionální výchovou – její legislativní ukotvení, přehled pracovníků zařízení, celkově shrnuje možnosti mladých dospělých po odchodu z institucionální výchovy.

Cílem praktické části je komparace představ budoucnosti mladých dospělých, odcházejících z výchovného ústavu s následnou skutečností. Zhodnocení úspěšnosti začlenění do společnosti v oblasti bydlení, mezilidských vztahů, pracovního uplatnění a volnočasových aktivit. První část, zaměřená na představy účastníků výzkumného šetření, je vedena prostřednictvím dotazníků, následná realita je zkoumána pomocí rozhovorů. Rozhovory jsou pro zachování objektivitu doplněny o rozhovory s pracovníky zařízení.

Klíčová slova

mladý dospělý, institucionální výchova, výchovný ústav, odchod

Anotace práce v angličtině:

This bachelor thesis focuses on institutional care, especially young adults leaving the institutional care.

The theoretical part characterizes the stage of life of young adulthood, maps institutional care – its legal basis and foundations, overview of the employees of institutional care and overall summarizes the possibilities and opportunities of young adults after leaving institutional care.

The aim of the practical part is the comparison of ideas of future of the young adults, leaving the institutional care with its reality, evaluation of the success of integration in housing area, interpersonal relationships, employment and leisure time activities. The first part of this research focuses on the ideas about future of the participants of this research. The data was obtained via questionnaire and the following reality was researched via interviews and interviews with the employees to remain objective.

Key words

young adults, institutional care, departure

Přílohy vázané v práci: 1 CD, obsahující kompletní verzi dotazníků a rozhovorů.

Rozsah práce: 64 s. (97 200 znaků)

Jazyk práce: český jazyk